

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΕΤΟΣ Γ', ΑΡΙΘ. ΦΥΛ. 3 (27)
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1922

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ : Οί λόκοι.
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ : Μικρές δεσποινίδες.
ΑΔ. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ : 'Ακίμαντα νερά.
Γ. Θ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ : Τοιχογραφίες.
GABRIELE D' ANNUNZIO : 'Η δόξα.
ΜΙΜΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ : Σάιτσο Λέοντος
Κουκούλα.
ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ : Καθόμαστε στο βράχο...—
Μην τρέμη;...
STÉPHANE MALLARMÉ: Στεναγμός—'Ανοιξη
—Θαλασσινή αύρα—'Ο καμπανοκρούστης—'Α-
γωνία.
ROMAIN ROLLAND : Τò τραγούδι τῶν αἰῶνων.
Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : 'Ένας Βέλγος ποιη-
τής.
ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ : 'Η γλυπτική—Τò
θέατρο—Τὰ νέα βιβλία—'Η ξένη φιλολογία.

“ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ,,

Άγνωρισθείσα διά Β. Διατάγματος τῆς 6ης Δεκεμβρίου 1917

ΕΔΡΑ ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ : ὁδὸς Ναυαρίνου 1

ΚΙΝΑΤΝΟΙ ΠΥΡΟΣ-ΘΑΛΑΣΣΗΣ-ΠΟΛΕΜΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δραχμᾶς 3,000,000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ Δραχμᾶς 900,000

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΜΑΝΟΥΣΗΣ & ΓΥΑΛΙΣΤΡΑΣ

Ἄριθ. Τηλεφ. ἐν Πειραιεὶ 1—94 (ὁδὸς Ναυαρίνου 1)

» ἐν Ἀθήναις 5—35 (Στοὰ Ραζῆ) ὁδὸς Σοφοκλέους

“ΒΟΤΡΥΣ,,

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ ΚΑΙ ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ : ΕΝΑΝΤΙ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ

ΟΙΝΟΙ
ΧΥΜΑ

ΛΕΥΚΟΙ—ΕΡΥΘΡΟΙ
ΓΛΥΚΕΙΣ

ΟΙΝΟΙ
ΕΜΦΙΑΛΩΜΕΝΟΙ

Ἐπιτραπέζιοι—Ἐπιδόρπιοι
Ὁρεκτικοί—Τονωτικοί

ΒΕΡΜΟΥΤ

(Ἐκ φυσικοῦ
Μοσχάτου Οἴνου)

ΚΟΝΙΑΚ “ΒΟΤΡΥΣ,,

Παλαιὸν Ἀπόσταγμα Οἴνου

ΑΠΑΡΑΜΙΛΛΟΝ

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΕΩΣ

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΡΧ. 48,000,000

Ἀγοραπωλησία Συναλλάγματος ἐπὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ
Πιστώσεις ἐναντι Φοροτικῶν
Προεξοφλήσεις καὶ Εἰσπράξεις Γραμματίων
Πιστωτικά Ἐπιστολά καὶ Ἐντολά Πληρωμῶν
Χρηματιστικά Ἐντολά
Χρεώγραφα πρὸς φύλαξιν καὶ Εἰσπράξεις τοκομεριδίων
Ἐνοίσεις Χρηματοκιβωτίων
Καταθέσεις Ὁψέως καὶ ἐπὶ Πιστώσεμ'α
Ταμειυτήριον ἐπὶ τόκῳ 4 % εἰρησῶς.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ Δ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

ΟΠΛΕΜΠΟΡΟΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1833

Ὀδὸς Ἐρμού 122 ΑΘΗΝΑΙ

Τηλ. Κ)ματοσ 226 Οἰκίας 239

ΠΛΟΥΣΙΑ ΣΥΛΛΟΓΗ

ΟΠΛΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΩΝ ΠΑΝΤΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑ-
ΤΟΣ, ΦΥΣΙΓΓΙΩΝ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ : ΝΑΣΟΣ ΧΡΗΣΤΙΔΗΣ, Π. Γ. ΚΑΛΛΙΓΑΣ, Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ Γ' — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 3 (27) — ΑΘΗΝΑΙ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1922

ΟΙ ΛΥΚΟΙ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Βοσκοί, στή μάντρα τῆς Πολιτείας οἱ λύκοι ! Οἱ λύκοι !
Στὰ ἔπλα, Ἀκρίτες ! Μακρυὰ καὶ οἱ φαῦλοι καὶ οἱ περιττοί,
καλαμαράδες καὶ δημοκόποι καὶ μπολσεβίκοι,
γὰ λόγους ἄδειους ἢ γιὰ τοῦ θιέθρου τὰ ἔργα βαλτοί.

Ἄπ' τῆς μαυρίλας τῆς ἀραχνίλας τὴν ἀποθήκη
σὲ σκοτισμένα γυαλιὰ κλεισμένο, παλιὸ κρασί,
τῶν ἑκατό σου χρονῶν ἀνοίγω τὸ ἀρχοντηλίκι
στοῦ ἡλιοῦ τὸ φέγγος, γιὰτὶ προσμένουν οἱ δυνατοί

Ἐνὰ σὰν πάντα καὶ γιὰ τὴ μάχη καὶ γιὰ τὴ νίκη
νὰ τοὺς φτερώσης τὸ πάτημά τους ἔπου πατεῖ.
Σ' ἐμέ — κελλάρης λυράρης εἶμαι — σ' ἐμένα ἀνήκει
νὰ τὸ κεράσω στὰ νέα ποτήρια τὸ ἀρχαῖο πιοτί.

... Βοσκοὶ καὶ σκύλοι, λώδα καὶ ψώρα. Τ' ἀρνιά; Μουζίκιοι.
Ὁ λαός; Ὄνομα. Σκλάβας πλέμπας δούλα κ' ἢ ὀργή.
Δίκη ἀποπάνω θεία τῶν ἀστόχαστων καταδίκη
καὶ λογαριάζει καὶ ξεπλερώνει ὅσο ἂν ἀργή.

Τραγουδημένη κλεφτουριά, Γένος, ἀρματωλίκι,
τὰ ξεγραμμένα καὶ τὰ τριμμένα, ψέμμικτα, ἄχνοι,
Ἰδέα, βυζάχτρα τῶν τετρακόσιω χρόνων, ἢ φρίκη
τώρα, τὸ μάθημα τῶν Ἑλλήνων ὡς χτέες, ἐσὺ

τοῦ ραγιά μάννα βιβλικό, πλάσμα ὀρφικό, Εὐρυδίκη,
τοῦ πανελληνίου μεγαλονείρου χρυσοπηγή,
μὰς τὸν καθρέφτιζες μέσ' στῆς Πόλης τὸ βασιλίκι
τὸν ξυπνημένο Μαρμαρωμένο, κυνηγητὴ

τοῦ Ἰσλάμ ! Ἡ Θράκη προικίό του, ὦ δόξα ! Καὶ ἀπανωπροίκι
μὰ Ἑλλάδα πάλε στὴν τουρκεμένην Ἀνατολή,
τῆς Ἰωνίας γλυκοξημέρωμα...

— Οἱ λύκοι ! Οἱ λύκοι !

κ' οἱ βοσκοὶ ἀνάξιοι, λύκοι καὶ οἱ σκύλοι κ' οἱ ἀντρεῖτοι, δειλοί.

Στῆς Πολιτείας τὴ μάντρα οἱ λύκοι, παντοῦ εἶναι λύκοι,
Ἐνὰ στὰ τάρταρα Ἰσκίος, τοῦ ψάλλη λατρεία κ' ἐσὺ.
Ἠρόφα δλη ἢ στάνη. Φέρτε νὰ πιοῦμε, κούφιο νταηλίκι,
γὰ τ' ἀποκάρωμα πού μὰς πρέπει, κὶ ἔποιο κρασί !

27.8. 1922

ΜΙΑ ΦΩΝΗ

Μιὰ μοῖρα τοῦ φτόνου, τοῦ τρόμου κακὴ ὥρα,
κι ἀνθοὺς καὶ καρποὺς δλα τὰ ριξε ἢ μπόρα.
Τὰ πάντα ἂν περνοῦν, θὰ περάση κ' ἐκεῖνη.

— Εἰρήνη σ' ἐσὲ καὶ γαλήνη !

Τὰ ἔθνη λυγίζονται, ὀρθώνονται, πάνε
στὴ νύχτα πού χέρις τυφλῶν τὰ σκορπᾶνε,
στὴ δόξα πού ἢ πίστη καὶ ἢ τόλμη τὰ δίνει.

— Γαλήνη σ' ἐσένα καὶ εἰρήνη !

Σεισμοὶ καὶ φωτιές καὶ σφαγές καὶ ποτάμια
στὰ σπύτια, στὰ κάστρα, στὶς χώρες. Μιὰ Λάμια
σπυρικὴ τρώει τὰ Κράτη, κεριά καὶ τὰ σβύνει.

— Εἰρήνη σ' ἐσὲ καὶ γαλήνη !

Μικρὲς ἢ μεγάλες, γραφτὸ κὶ ἂν οἱ Ἑλλάδες
τὸν Τοῦρκο ἢ τὸ Φράγκο νὰ λένε ἀφεντάδες,
κανεὶς τί θὰ γίνη, κανεὶς τί θὰ μείνη

(Γαλήνη σ' ἐσένα καὶ εἰρήνη !)

δὲν ξέρει. Ποῦ ; Τί ; Ποιὸ τοῦ δρόμου τὸ τέρμα ;
Λιμάνι ; Γκερέμος ; Ἡλιοῦ ἀνάτελμα ; Γέρμα ;
Γράφει δλο ἓνα χέρι. Τί γράφει ; Τί σβύνει ;

— Εἰρήνη σ' ἐσὲ καὶ γαλήνη !

Στῆς Δίκης τὸ ζύγι, στὸ βῆμα τῶν αἰώνων
παιγνίδια παιδιῶν οἱ κολῶνες τῶν θρόνων,
κι ἀστροχόρος οἱ ἥρωες πού ἢ φήμη ὀρθοστήνει,

(Γαλήνη σ' ἐσένα καὶ εἰρήνη !)

κυλώντας καὶ σβυώντας, νυχτιάς ἀλωνάρη.
Στὰ ἔθνη τὰ ἔθνη γιὰ βδέλλες γιὰ Χάροι,
τοῦ αἱμάτου θρεφτάρια τοῦ ἀπρίλη καὶ οἱ κρίνοι.

— Εἰρήνη σ' ἐσὲ καὶ γαλήνη !

Γιὰτὶ τοῦ χαμοῦ χαλασμοὺ τίς τρεμοῦλες
τίς κόβουν χαμόγελα κάποιες στιγμοῦλες,
μιὰ στάλα πού ἢ δέφα γιὰ βρύση τὴν πίνει,

— Γαλήνη σ' ἐσένα καὶ εἰρήνη !

ἀστέρευτη βρύση, γαλάζιο λουλούδι,
ναός, πλάσμα, ἦχος, λόγος, χαρὰ τὸ τραγούδι,
στῶν ἄϋπνων τὴν κόλαση γλυκῶπνου κλίνη.

— Εἰρήνη σ' ἐσὲ καὶ γαλήνη

γιά ὅσα τῆς μάγισσας Μούσας ἡ βέργα
σοῦ δείχνει ἀποπάνω σου καὶ ὄνειρα κ' ἔργα,
ρυθμοῦ Κασταλίες, τοῦ λόγου Ἴπποκρήνη.

— Γαλήνη σ' ἐσένα καὶ εἰρήνη

γιά ὅσα πλασμένα σου, γιά ὅσα θὰ πλάσης,
γιά ὅσα στοῦ κόσμου τὴν πίκρα θὰ μπάσης,
μιᾶς γλύκας ἰδέα, μιὰ σικιὰ καλωσύνη.

— Εἰρήνη σ' ἐσὲ καὶ γαλήνη!

Γαλήνη, τὸ σάλεμα νὰ εἶσαι τοῦ ὠραίου,
Εἰρήνη, γιά νὰ εἶσαι κλαγγή τοῦ Τυρταίου,
καὶ μέσ' στοῦ κλουδι γιά νὰ ζῆς καναρίνι,

γαλήνη σ' ἐσένα καὶ εἰρήνη.

Γιά κάποια πατρίδα ποῦ ὁ νοῦς σου ἔχει βάλει
νὰ στήση πλατεῖα καὶ βαθεῖα καὶ μεγάλη,
γιά μέσα σου κι ἔποια ἀρχοντιά, δουλοσύνη,

εἰρήνη σ' ἐσὲ καὶ γαλήνη!

Καὶ μὴν ξεσπᾶς. Κλείσου, κρυφὸ μοναστήρι
μ' ἐσένα καλόγερο, γούμενὸ, κύρη,
κι ἄς φέγγη σου φῶς τὸ ἱλαρὸ ποῦ ἱλαρύνει.

— Γαλήνη σ' ἐσένα καὶ εἰρήνη!

Γιατὶ τὸ πολέμιο σὰν παῦη τουφέκι,
ἀπάνου ἀπ' τὰ μαῦρα χιλάσματα στέκει
μιὰ Μοῦσα. Ποτὲ τὸ τραγούδι δὲν παύει,
χαρῆτε κ' οἱ ἐλεύτεροι τάχα καὶ οἱ σκλάβοι.
Διαθαίνουμε, κ' ἓνα τραγούδι θὰ μείνη,
τῆς φλόγας τὸ θᾶμα, δροσιὰ στὸ καμίνι,

γαλήνη τοῦ κόσμου καὶ εἰρήνη!

2.9.22

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Μάννα μου, ὁ κόσμος χάνεται,
Μάννα, ἡ πατρίδα χάνεται,
μέτρα καὶ ρίμες καὶ σκοποί,
κι ἀνώφελα κι ἀδιάντροπα.
Ἡ λύρα σὰν ξετσιπωσιά,
καὶ σάμπως νὰ χοροπηδᾷ
στῶν πάντων τὸν ξολοθρεμό.
Κι αὐτὰ τὰ λόγια τὰ χρυσά,
κι αὐτὰ εἶναι κάλπικος παρᾶς
κοροῖδεμα τῆς συφορᾶς.

Μάννα, ἡ Πατρίδα χάνεται,
Μάννα μου, ὁ κόσμος χάνεται.
Τσέτης τζελάτης χύμησε
μὲ τὰ σπαθιά μὲ τὰ δαυλιά,

σπαθιά τοῦ Τούρκου καὶ δαυλιά.

παραμονεύει ὁ Βούλγαρος,
κι ὁ Μόσκοβος φοβέρα εἶναι.
Κι ὁ Φράγκος ὁ ἀρχοντας, ὦ! πῶς
τὰ σούφρωσε τὰ φρούδια του,
καὶ πῶς ἀνασηκῶνοντας
τοὺς ὦμους παραμέρισε
στὸ ἀνταρτικισμένο διάδα μας,
γιά νὰ μὴ γγίξῃ ἀπάνω μας!

Στ' ἀμπελοχώραφα φωτιά,
σιτὶς φαμελιές τσεκούρωμα,
τὰ σπίτια ρεποθέμελα,
καλύθει καὶ παλάτια, βάϊ!
Ἄρὰ κατάρρα, λοιμική,
θανατικὸ σιτῶνερφια μας.
Φρένα καὶ σπλάχνα καὶ κορμιά,
τῶν Πανελλήνων τὰ παιδιὰ,
σπίθες καὶ σβύνουν, καὶ καπνοὶ
ἀπάνου ἀπὸ τὰ κάψλα.

Μάννα, μοῦ μάλλιασε ἡ καρδιά,
εἶμαι ὁ Χελμός καὶ τὸ παλιὸ
χιόνι προτοῦ νὰ λυώσῃ, βάϊ!
καινούριο, πάει, μὲ πλάκωσε.

Μάννα, δὲ στέκει τίποτε
γερὸ κι ἀντρίκιο μέσα μου,
εἶμαι ἄρρωστος χίλιες φορές,
μύριες φορές εἶμαι ἀναντρος,
τὶ ἀγκομαχάει στὰ μέσα μου
σακάτης κόσμος καὶ κοσμάς!
Πέρα γιά πέρα τσάκισμα!
Σιπιοκίραδο, σύψυχο
σὲ καρτεράει τὸ βούλιασμα.

Μάννα, ἓνας κόσμος χάνεται,
γιατὶ ἡ Πατρίδα χάνεται.
Μάννα, δὲ βλέπω τίποτε,
γιά τριγυρνᾶω θεόστραβος,
γιά μ' ἐπνίξε τρισκόταδο.

Μάννα, δὲ βρίσκω τίποτε
μέσα μου, γνώμη, βουλή, θεός,
κι ἂν κάτι νοιώθω, εἶν' ὁ χαμὸς
μέσα σὲ κόλασι πυρή.

Μάννα δὲ βλέπω τίποτε
μέσα κ' ἐμπρὸς καὶ πίσω μου,
ποῦ νὰ μοῦ δώσῃ μιᾶς ψυχῆς
τὸ σάλεμα, τὸ θάρρεμα.
Μάννα, μακρυὰ πολὺ μακρυὰ
κι ἂν ἴσκιος ἀργοσαλεύουσε
σάμπως μὲ χέρια σηκωτά,
γνεύοντας ὄλο πρὸς ἐμᾶς
καὶ σάμπως θέλοντας νὰ ποῦν:
«Μὴ σᾶς παγώνῃ ὁ χαλαομός,
κ' εἶν' ἀπὸ πίσω ὁ λυτρωμός.»
Τί; Κ' οἱ ἴσκιος, μάννα μου, ἴσκιος ναι,

γράφονται καὶ ξεγράφονται,
χωρὶς κανένα χάραμα
ποῦ νὰ γλιστρᾷ κατόπι τους,
χλωμά θυμίζοντας, δειλὰ
πῶς ἔρχεται ξημέρωμα,
κι ἄς εἶναι μέσ' στὴ συγνεφιά.

Κορίτσια, ξερριζώστε τὰ
τὰ φουντωτὰ μακρόμαλλα
στὴ φύρια τῆς ἀπελπισιάς!
Λεβέντες, τὰ μνημούρια σας,
σκάψτε τὰ μὲ τὰ χέρια σας,
πρὶν νὰ τὰ σκάψουσε γιά σᾶς
ἄλλοι. Πιαστῆτε ὀλόγουρα
στὸ μέγα νεκροκρέβδατο,
τὸ καρφωμένο ὀλόμπαυρο
σὰν ἔτοιμο νὰ τὴ δεχτῆ
μιὰ Πεθαμένη! ὦ, κ' οἱ ψαλμοὶ
καὶ οἱ μῦθοι ποῦ τὴ βλέπανε
τὰ θᾶμα καὶ σὰν δράμα.

Κι ἂν ἀνοιχτῆ τὸ στόμα σας,
ἄς πεταχτεῖ ἀπ' τὸ στόμα σας
κράξιμο σκούξιμο δαρμὸς
τὸ μυρολόι ὠμό, σκληρό,
τὸ μυρολόι μανιάτικο!

Μάννα, ἡ Πατρίδα χάνεται,
Μάννα μου, ὁ κόσμος χάνεται.

Μάννα, μπορεῖς νὰ τόνε βρῆς,
κι ἔπως κι ἀπ' ἔπου κατὰ μᾶς
νὰ τὸν τραβήξῃς, ἀπὸ τὰ
ζεστά τοῦ κόρφου σου ζεστό,
γιά γυριστὸ — ξέρω κ' ἐγὼ —
γιά σὰν πρωτόφαντο βγαλτό,
τὸν ἦρωα καὶ τὸ λυτρωτῆ;..
Νὰ μᾶς τὸν προφητεύουσε
κι ἂν πιά οἱ προφῆτες πάψανε,
κι ἂν κλάψανε τὴ χάση του,
τὴ δυστυχία μας κλάψανε!

Μάννα, ἡ Πατρίδα χάνεται,
προφῆτες, ἦρωες, μάρτυρες,
καὶ ὁ λυτρωτῆς, καὶ ὁ σαλπιστής,
ἔλα ἐδῶ σβύνουν. Θὰ σβυστῆς.

Μάννα μου, τὴ δοκίμασα
μέσ' στοῦ γιωμένο στόμα μου
τὴν ξυπνητήρια σάλπιγγα,
Τυρταίων, Ἀλκαίων τὴν ἠδονή.
Καὶ ἡ βροντοκράχτρα ἡ σάλπιγγα
καὶ σὰν ἀπὸ σπηλιάς βυθοῦς
μοῦ τὸ δινε γιά σάλπισμα
τὸ μούγκρισμα τοῦ θανατᾶ
καὶ τὸ κομμένο ρούχνισμα
τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ψυχομαχᾷ.
Κι ἐμὲ! σὰ νὰ μὲ μπάτσεισε

κρύο χέρι· καὶ τὴν ἔρριξα,
τὴν περιπαίχτρα σάλπιγγα,
Μαννούλα μου, καὶ τράβηξα
στοῦ δασεροῦ περιβολιοῦ
τὰ τρίστρατα, τὰ ξέφωτα,
ποῦ μ' ἀγνατεύεις τὴν αὐγή,
καὶ μοῦ μιλάς τὸ δειλινό,
στὸν πάγκο τὸν ἀπόμερο,
ταξιδευτῆ καὶ στοχαστῆ
μὲ τὴ ματιὰ μου καρφωτῆ
στὰ ὠραῖα παιδάκια τῶν ἐφτὰ
καὶ τῶν ἐνιά μαγιάπριλων,
κ' ὕστερα ὀλόγουρη ματιὰ
μέσ' στοῦ βιβλίου τοῦς θησαυρούς,
κι ἀπὲ ψηλὰ στοὺς οὐρανοὺς
πιὸ γόητες μπρὸς στὴ φαντασιά,
καθὼς μισοξανοίγονται
μέσ' ἀπὸ κάποιων τρίψηλων
πεύκων μακροήμερων κορμιά.

Γλυκὸ δροσόπνοο τὸ πρωτὶ,
τὰ μονοπάτια τὰ ἔφερα
γύρα, κι ἀπ' ἔπου διάβαινα
κάποια γαλάζια λούλουδα,
γαλανολούλουδα στρατός,
κ' ἐδῶ κ' ἐκεῖ, πλάϊ, πίσω, μπρὸς
τὰ γέρναν καθὼς πέραγα,
καὶ χαρωπὰ καὶ θλιβερά,
τρέλα τὰ κεφαλάκια τους,
σὰ νὰ μὲ χαιρετούσανε
καὶ σὰ νὰ μὲ ρωτούσανε.

— Ὁραῖα γαλαζολούλουδα,
ὄση κι ἂν εἶν' ἡ ἀνθάδα σας
ἀντιγραμμένη ἀλάθευτη
κι ἀπὸ τὴ λιγερόπλαστην
ἐντέλεια τάχα ποιοῦ ἀττικοῦ
εὐγενικώτατου οὐρανοῦ;
τοῦ κάκου ἀνθεῖτε! Ἀδύναμ,
χλωμά, παρακαλεστικά,
ξαφνίσματα, ρωτήματα,
σὰν ἄϋλη κ' ἡ σαρκούλα σας,
ἀπὸ ἓνα δαίμονα σταλή,
γιά μᾶς περίγελο κι αὐτῆ!

Ἄνθια, πεινοῦμε γιά καρδιές,
ἄνθια, διψοῦμε γιά ψυχές!
Τοῦ κάκου τὰ ἡλιογέρματα
στοὺς κήπους μὲ τίς εὐωδιές.
Τὰ χέρια εἶναι γιά τ' ἄρματα,
καὶ τ' ἄρματα γιά τὴ ζωή,
κ' εἶναι γιά σᾶς ὁ θάνατος!
Σᾶς μέλλεται ξολοθρεμός,
ἀκοίταχτα, ἀλογάρισστα,
κάτου ἀπ' τ' ἀλογοπάτημα
τοῦ Ἄγαρηνοῦ τοῦ Ἀσιανοῦ...

Δροσοσταλίδα ή δμορφιά,
μά ή δύναμη είναι μιὰ φωτιά.

Η ΦΩΝΗ

Χαρά σ' όποιων τόπων τούς κήπους ανθίζουν
άνθοι γαλανοί, γαλανές και καρδιές,
χαρά και στά μάτια όταν κάπου αντικρύζουν
γαλάζιες χλωράδες
και μέσ' στις χερσάδες
και μέσ' στις έρμιές!

"Εν' άνθος, και φτάνει,
κι αν κάποτε κάνει
σά χέρι που δείχνει, σά στόμα και λέει:
— Μακρὰ τὸ μαράζι!
Δὲ χάνεται τίποτε ὡς τόσο,
ἀκούστε, νέοι, γέροι, κι οτιήδες, γενναῖοι,
δὲ χάνεται τίποτε, ὅσο
φυτρώνω ἀπ' τὸ χῶμα
τί ποτίζει μ' ἐκεῖ
τὸ που ρέει κι ἀνασταίνει νεράκι,
και φυτρώνω κι ἀκόμα
λουλουδάκι οὐρανὶ μυστικὰ στήν ψυχὴ,
παιτισμένο ἀπὸ κάποιον πηγὴ,
που πηγαίνουν και πίνουν οἱ νεῖ
γιὰ νὰ βγοῦν παλληκάρια και δράκοι.
Μακρὰ τὸ σαράκι!
Ἡ δύναμη ἢ Βία κι αν είναι μιὰ ὀρμή

ΛΥΡΙΚΕΣ ΠΡΟΖΕΣ

ΜΙΚΡΕΣ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΕΣ

Ἀκούστε, μικρές μου δεσποινίδες, νὰ σὰς διηγηθῶ μιὰ
παλιὰ μου ἀνάμνηση.

Ἐδῶ και πολλά χρόνια, εἶχα πᾶν κάποτε νὰ ἐπισκε-
φθῶ, σ' ἕναν ξένο τόπο, μιὰ γνωστὴ μου κυρία. Ἄν θυμῶ-
μαι καλά, ἡ κυρία ἦταν Ἄγγλιδα και εἶχε γυρίση, λίγες
μέρες πρὶν, ἀπ' τὴν Ἰνδία, ὅπου ἔμενε μετὸν ἄνδρα της.

Ἡ ὑπηρέτριά της μ' ἔδωκε νὰ περιμένω σ' ἕνα μικρὸ
σαλονάκι γεμάτο ἀπὸ ἐξωτικὰ ὑφάσματα και μικροὺς μπρούν-
τζινους θεοὺς ἀπάνω στις ἐταζέρες.

Ἄλλὰ τὸ πιὸ παράξενο ἀπ' ὅλα, μέσα στὸ σαλονάκι
τῆς Ἀγγλίδας κυρίας, ἦταν αὐτὸ που θ' ἀκούσετε τώρα.

Καθὼς καθόμουνα βυθισμένος σὲ μιὰ μεγάλη πολυθρόνα,
εἶδα δυὸ γυαλιστερά μάτια νὰ με κοιτάζουσαν κάτω ἀπὸ ἕνα
τραπέζι. Τὰ μάτια αὐτὰ εἶχαν ἕνα βλέμμα γλυκὸ και τρο-
μερὸ μαζὶ, που μεῦφερε μιὰ ἀνατριχίλα σ' ὅλο μου τὸ σῶμα.

Σὲ λίγο, εἶδα ἕνα πρᾶμα νὰ σαλεύη πρὸς τὸ μέρος που
γυαλίζανε τὰ παράξενα μάτια. Καί, σὲ λίγο ἀκόμα, εἶδα τὸ
πρᾶμα αὐτὸ νὰ παίρνη, μέσα στὸ θαμπὸ φῶς του μικροῦ
σαλονιοῦ, ἕνα σχῆμα ζώου — χωρὶς ἄλλο δὲν ἦταν γάτα,
ὅπως νόμισα τὴν πρώτη στιγμή — και νὰ προχωρή με χα-
ρούμενα πηδημάτα πρὸς τὸ μέρος μου.

Ἄξαφνα κρῶς φόβος με κυρίεψε. Τὸ ζῶο αὐτὸ, που

νικήτρα συχνά, πιὸ συχνά καταλύτρα,
Ἐλπίδα και Πίστη κι Ἀγάπη μαζὶ
κι ἀνθρώπων κ' ἔθνων μεγαλώνουν τὴ φύτρα.

Και ἡ που καίγει ἀστραπὴ κ' ἡ εὐεργέτρα βροχὴ
ἀπ' τὸ μαῦρο τὸ σύγγερο βγαίνουν.

Πίστη, Ἀγάπη κ' Ἐλπίδα ἄς πηγαίνουν
και σὲ μιὰ μοναχὴ, μιὰ φτωχούλα ψυχὴ.

Για καινούργια μιὰ βλάστηση σπόρος μπορεί
τὸ μοιρόγραφο νὰ εἶναι μιὰ ψυχούλα φτωχὴ.

Κι αν εἶναι χυμένη στὴ φύση μιὰ χάρη
που κάποιον φωτόνομα θέλει νὰ πάρη,
πάει Θεὸς νὰ κραχή, Βουλὴ, Νοῦς, Δικιοσύνη...

Ποιὸς ξέρει... Ὁρθὸς στάσου!

Γιατὶ ἡ λύρα που τρέμει στὰ λιγνὰ δάχτυλά σου,
καθὼς μέσα σ' ἀπέραντα εἰπώθηκεν ἄστρο,
καθὼς ἔχτισε, λένε, κάπου κάποτε κάστρο,
μέσ' στὸν κίντυνο εἰν' ἄξια μιὰ σημαία νὰ γίνη!

Γαλήνη σ' ἔσένα και εἰρήνη!

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Τῆς λύρας κάμε σκοινιά τίς κόρδες γιὰ μιὰ κρεμάλα,
ἢ στὰ σκουπίδια! Νὰ μὴ βαρύνη μας τὴ φευγάλα!
Ἄ! ἡ σατισμάρα! Τῆς φηγομάρας ὦ! τὸ σκουλήκι!

Στῆς Πολιτείας τὴ μάντρα οἱ λύκοι! Πηνιοῦ εἶναι λύκοι!
7.9.22 ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἡ κυρία γέλασε μετὸ δλη της τὴν καρδιά.

— Γι' αὐτὸ ἴσια—ἴσια, κύριε, μου εἶπε, πρὶν σὰς κατα-
σπαράξῃ, προφθάστε νὰ φιλήσετε τὴν μικρούλα μου χαῖδε-
μένη. Θὰ εἶναι, σὰς ὀρκίζομαι, τὸ ἡδονικώτερο φιλὶ που
ἔχετε δώσει στήν ζωὴ σας.

Και μεῦφερε τὸ μικρὸ, χαριτωμένο ζῶο, σιμὰ στὸ πρό-
σωπὸ μου. Ἐσκυψα, ἔπιασα τὸ κεφαλάκι του μετὰ τὰ δυὸ
μου χέρια και τὸ φίλησα ἀνάμεσα στὰ δυὸ γλυκὰ και φο-
βερά μάτια. Ἐνα ρίγος τότε που δὲν μπορῶ νὰ πῶ, αν ἦ-
ταν ρίγος ἡδονῆς ἢ τρομάρας — μου φάνεται πῶς ἦταν
και τὰ δυὸ μαζὶ — πέρασε σὺν ἀστραπὴ τὸ σῶμα μου.

Πέρασαν ἀπὸ τότε πολλά χρόνια, ἀλλὰ τὸ σπάνιο αὐτὸ

ρίγος, δὲν τὸ ξέχασα ποτὲ μου. Και συχνὸ συλλογίζομαι,
πῶς θα μου ἦταν ἐξαιρετικὰ εὐχάριστο νὰ τὸ ξαναοιώσω
ἄλλη μιὰ φορά, ἀκόμα κι' αν ἦταν νὰ γίνη ρίγος θανά-
του, μέσα σ' ἕναν ἄγριο ὄρυμό, στὰ δόντια ἐνὸς τρομεροῦ
θηρίου.

Γιατὶ τώρα σὰς διηγήθηκα, μικρές μου δεσποινίδες, τὴν
παλιὰ αὐτὴ ἱστορία; Κ' ἐγὼ δὲν τὸ καταλαβαίνω. Σὰς ὀρ-
κίζομαι, ὠραίες μου, μικρές δεσποινίδες, πῶς δὲν καταλα-
βαίνω καθόλου γιατί σὰς διηγήθηκα τὴν παλιὰ αὐτὴ,
ἀνόητη ἱστορία.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΑΚΥΜΑΝΤΑ ΝΕΡΑ

Στὴ δίδα Κ. Μ. Κ.

Ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ μονάκριβου ξενοδοχείου τῆς δεν-
τροφυτεμένης πλατείας κοιτάζα τὸν κόσμον τοῦ νησιοῦ. Ἀνά-
μεσὸ του ξεχώριζεν ἡ ὑποκριτικὴ ἀπλότη τῶν ξένων, που
πέρασαν τὸ καλοκαίρι ἐκεῖ και ἡ ξηπασία τῶν ντόπιων,
που προσέχανε νὰ τοὺς μιμοῦνται. Ἦταν περασμένο τὸ δει-
λινὸ, ὁ ἥλιος ἔγερνε στὴ δύση του, ἀπὸ τὴ θάλασσα ἐρχό-
ταν μιὰ ὕγρη πνοὴ κι ἕνα γκριζὸ χρῶμα κατέβαιναν ἀργὰ
ἀπὸ τὰ ἄσπρα σύγγερα, που ἀπλώνονταν σὺν φριζαρισμένα
μαλλιά στὸ γαλάζιο χάος. Πέρα στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ νη-
σιοῦ ὁ ἥλιος πυρπολοῦσε τὰ τζάμια τῶν χαμηλῶν ξεμακραι-
μένων σπιτιῶν φωτίζοντας μετὰ μιὰ χρυσοῦ ἄχνα τὸ γυαλὶ τῶν
φανερῶν τοῦ ἐρημικοῦ δρόμου, που τελείωνε στὸ πλατὺ τε-
τράγωνο τῶν κυπαρισσιῶν.

Στὴς φοινικιὲς τῆς πλατείας ξεχώριζαν γυρτὰ σὲ μαρμά-
ρινα ὑπόθατρα δύο μετάλλια λιοντάρια κι' ἀνάμεσὸ τους ἕνα
μικρὸ συντριβάνι, που τρεμούλιαζε τὰ νερὰ μιὰς λεκάνης.
Πῶς τους μιὰ μεγάλη συντροφιά εὐθυμων παιδιῶν χορο-
πηδοῦσε κ' οἱ τελευταῖες ξέθωρες ἀχτίνες τῆς δύσης εἶπα-
σαν στὰ μαλλιά τους, που κρέμαγαν σὲ μακρὰ χρυσοῦ
δαχτυλίδια.

Στὸ ἀντικρινὸ ἐστιατόριο ἦταν μιὰ σειρά τραπέζιων
τοῦ φαγητοῦ στρωμένων μετὰ δλόασπρα τραπέζι-μάντηλα, που
ὁ σιγανὸς ἀνεμὸς τὰ κόλπωνε ὡς τὰ ἀναποδογυρισμέ-
να ποτήρια.

Ἀισθανόμενον τὸ κορμί μου κουρασμένο, τὸ κεφάλι μου
σὺν ἄδειο. Στὸ ταξίδι εἶχα ὑποφέρει πολὺ ὁ ἀέρας ἦταν
ἐναντία κι' ὅσο ἔβλεπα τώρα τὸ ἀνατριχίασμα τῆς σερ-
τῆς θάλασσας, θυμόμουν τὰ μεγάλα γκριζὰ κύματα μετὰ
ἀφροῦ, που κύκλωναν τὸ μικρὸ βηπὸρ τῆς γραμμῆς. Πέρα
στὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ ἄναψε ἕνα φανάρι κι' ὁ ἀνεμὸς
ἔφερε κομμένες νότες τραγουδιοῦ ἀπὸ μιὰ βάρκα, που τρι-
γύριζεν ἐκεῖ σὰ νὰ στεκόταν σὺν ἴδιον τόπο. Μιζὺ μετὰ
τὸ φανάρι τοῦ λιμανιοῦ ἀνάψανε κ' οἱ δύο γλόμποι τῆς πλα-
τείας ἀνάμεσα στις φοινικιὲς κ' ἡ ἀντιφεγγιά τους ἔπεσε
στὰ τρεμάμενα νερὰ τῆς λεκάνης, ἐνῶ τὰ δύο μετάλλια
λιοντάρια καθρεπτίζονταν στὴν ἐπιφάνειά της. Ἦχοι κιθά-
ρας και μαντολίνου ἀκούστηκαν ἀπὸ ἕνα μικρὸ πάρκο στὴ
γωνία τοῦ μεγάλου καφενεῖου και μαζὺ τους ἦρθεν ἡ κυμα-

τιστὴ φωνὴ μιὰς γυναίκας. Ἐπειτα ἡ γυναίκα πήδηξε ἀπὸ
τὸ μικρὸ πάρκο και κατέβηκε ἀνάμεσα στὰ τραπέζια. Ἡ
ἀντιφεγγιά τοῦ μεγάλου γλόμπου, ἔπεσε σ' ἕνα προκλη-
τικὸ γέλιο που γράφανε τὰ βαμένα χεῖλια και στὴν ἀστρα-
φτερὴ καρφίτσα τῶν μαλλιῶν. Τὰ ματωσίνορα εἶπαιζαν και
τὸ χέρι της πρότεινε ἕνα μικρὸ ντέφι. Τώρα εἶχε βραδιάσει
πέρα ἢ θάλασσα μαύριζε σιωπασμένη, τὰ φανάρια τοῦ ἐρη-
μικοῦ δρόμου εἶχαν ἀνάψει φωτίζοντας τὸ σκοτεινὸ τετρά-
γωνο τῶν κυπαρισσιῶν. Σιγά-σιγά ὁ κόσμος ἄρχισε ν' ἀραι-
ώνει μόνο ἡ φωνὴ τῆς γυναίκας ἀκούεταν πάνω, στὸ πάρκο
σφυριχτὴ, ξάστερη στις νότες ἐνὸς γαλλικοῦ τραγουδιοῦ και
τὰ χέρια της χτύπαγαν τίς κασιτανιέτες, που ἀφηναν ἕνα
ξερὸ ρυθμικὸν ἦχο — — —

Στὸ ξενοδοχεῖο δὲ βρισκόταν οὔτε ἕνα δωμάτιο ἄδειο.
Τὸ πρῶν ἡ μικρὴ του σάλα πλημμύριζε ἀπὸ εὐθυμες φωνές
και ἄπειρα ὀρεστέρα κοριτσιίστικα πρόσωπα φλυαροῦσαν με-
τὶς ριχτὲς ποικιλόχρωμες γάζες ἐνῶ κατέβαιναν γιὰ τὸ μπά-
νιο. Ὅταν γύριζαν, ἡ μικρὴ σάλα ἀντηχοῦσε ἀπὸ τίς νό-
τες ἐνὸς ξεκουρντισμένου πιάνου, που βρισκόταν ἐκεῖ παρα-
πεταμένο γιὰ νὰ ταραξεί τὰ ἀρρωστημένα νεῦρα κάποιων
ἀρθρτικῶν γέρον, που ἔσπερναν βαρετὰ τὰ πόδια τους κα-
τσοφιάζοντας μπροστὰ στὸν ἀφρόντιστο παλμὸ τῆς νιότης.
Μέτα στὴν εὐθυμὴ αὐτὴ συντροφιά εἶδα τὰ δυὸ κορίτσια
τοῦ γειτονικοῦ σπιτιοῦ τῆς πόλης. Τὰ ἄσκημα πρόσωπά
τους, τὰ φιλόλινα πόδια τους, που ἔμειζαν σὺν πόδια
πτηνοῦ, καθὼς σάλευαν ἀνήσυχτα μετὶς καφετιῆς γόβες, κι'
ἡ ἀτελείωτη ἐρινη ὑστερικὴ φλυαρία τους ἔδειχνε πῶς
αὐτὲς που δούλευαν σὲ κάποιον γραφεῖο τῆς πόλης, δὲν εἶ-
χαν τίποτα πάνω τους ἀπὸ τὴν παρθενικὴ ἐκείνη χάρη τὴν
ἀρχοντικὰ ράθυμη, που ξεκουραζόταν στὰ πρόσωπα τῶν
ἄλλων κοριτσιῶν. Κάθε τόσο γέλαγαν ἀδικαιολόγητα κι'
ὅταν πέρασαν ἀπὸ μπροστὰ τους ἡ μικρὴ ἔσκυψε κ' εἶπε
κάτι στὴ μεγάλη και γυρίσανε κ' οἱ δυὸ και με κοιτά-
ζανε. — — —

Τὸ νησι εἶχαν παραδομένο στὴ σιωπὴ. Οἱ φοιτικὲς τῆς
πλατείας ἔγερναν μετὰ νωχέλεια τὰ κλαδιά τους κ' ἡ θάλασσα
εἶταν σκοτεινὴ και ἡσυχὴ. Σὰ φωτεινὴ κηλίδα, που φώ-
τιζε τὴν ἀπέραντη αὐτὴ σιωπὴ, ἔλαμπε τὸ φανάρι τοῦ λι-
μανιοῦ και γύρω ἀπὸ τίς ἀναποδογυρισμένες καρέκλες τοῦ

μεγάλου καφενείου ή σκόνη τριγύριζε με τόν ξερόν ήχο των χαρτιών του δρόμου.

... Τά λόγια του δειλινού ήρθανε πάλι με την ίδια ειρηνική χαρά στη σκέψη μου ενώ τα ύγρά χείλια ψιθύριζαν μπροστά μου :

— Αυτό δά το ξέρετε.. Θά μείνωμε λίγο εδώ . *Επειτα θά γυρίσωμε στην πόλη. *Αποκρίθηκα έξαφνα :

— Ναί . . . θά ρθώ κ' έγώ . . . Βρίσκω πώς δέ μπορεί να γίνη τίποτα διαφορετικά . . . Το ξανθό πρόσωπο με το βρόδινο αντίφεγγο γέλασε· τά μάτια τής με κοιτάζανε γεμάτα από μιά ήμερη γλύκα, πού αναπαυόταν στο βλέμμα τους και τά χείλια προφέρανε ξανά άργά, με παιδικίστικη λύπη :

— *Αλήθεια, τι κρίμα πού δέν μπορεί να γίνη τίποτα. *Ο πατέρας δέ θά τó ήθελε ποτέ.

*Εμεινε λίγες στιγμές με άφηρημένην έκφραση, έπειτα στά χείλη τής άνθισε ένα φωτεινό γαλήνιο γέλιο και το χέρι τής έσφιξε το δικό μου. Ψιθύρισα :

— Κλειώ.

*Αλλ' αύτή γλυστρούσε, χανόταν στο μακρινό διάδρομο.

Τό βράδι την είδα πού έτρωγε στο δίπλανο μου τραπέζι κοντά στη θάλασσα. *Ο πατέρας τής έριχνε το άργό, σκοτεινό βλέμμα του πάνω τής, όταν τής αποκρινόταν μονοσύλλαβα και ή μητέρα τής στεκόταν άμίλητη, άλύγιστη με τόν ψηλό μαυρο μεταξένιο γιακά, πού άγγιζε τά γκριζία μαλλιά πίσω στο λαιμό. *Άκουσα την άπαλή, δροσερή φωνή τής πού έλεγε :

— Μεθαύριο σχεδιάζουμε μιά έκδρομή ως το φρούριο του νησιού. Είναι τρέλλα . . . Να δήτε μαμά ο δρόμος σε μιά απόσταση περνάει μέσα από τή θάλασσα . . .

Τά γαλανά άτονα μάτια τής μητέρας τής μικρήνανε και την κοιτάζανε κακότροπα. Τό πηγούνι τής κινήθηκε μ' έναν τρόπο σα να μασούσε τά λόγια :

— Σὺ δέν μπορείς να πᾶς μόνη σου.

*Η Κλειώ κοιτάξε τή μητέρα τής με άπορία. *Επειτα ψιθύρισε :

— Γιατί ;

Και σώπασε. *Η φωνή τής γυναίκας πού τραγουδούσε στο πάρκο έρχόταν ψευδίζοντας μ' άλαφρό βράχνιασμα.

Οί τρόποι τών δύο γέρων είχαν μιá έκφραση νωθρή, υποχοντριακή. *Ητανε λιγόλογοι και το παραμικρό τους έκανε καχύποπτους. *Όταν το γέλιο τής Κλειώς ξέσπαζε δυνατό, ξάστερο, τά χείλια τους προφέρανε ένα τραδηγμένο και σκληρό «σεσεσε», ενώ τά μάτια τους πέρνανε μιá έκφραση τραχειά μισανθρωπισμού. Στην πόλη κάθονταν σε μιá κεντρική συνοικία. *Έβγαιναν σπάνια έξω κ' οι μέρες τους πέρναγαν μονότονες μέσα στην άψυχη πολυτέλεια μιᾶς κλεισμένης ζωής... Ουμώδουν την Κλειώ τότε με το δαμασκηνί φόρεμα γυρτή στα σίδερα του μπαλκονιού με χλωμό πρόσωπο και νωθρή ματιά. *Η μιá μέρα πέρναγε δμοια με την άλλη κ' έμοιαζαν όλες σαν πράσινα στεκούμενα νερά, πού πάνω τους έπεφτε το αντίφεγγο ενός φθινοπωριάτικου ουρανού. Και τώρα πού καθόταν αντικρύ μου ανάμεσα στους σιωπηλούς και σκυφτούς γέρους, τó πρόσωπό τής έπραινεν ξανά κάτι από τή βαρετή εκείνη έκφραση τής πόλης. Σάν

κάθε της λέξη ν' άντηχοδουεν ένοχλητικά σώπαζε, σαν κάθε της ξεθαρεμένη κίνηση, κάθε της γέλιο πού θάδειχνε την άφρονισιά, τους υποχοντρίαζε, έτρωγε μ' έναν τρόπο άντερχτον υποταγμένου παιδιού.

*Όταν φύγανε περάσανε μέσα από την πλατεία για να ρθοونه στο ξενοδοχείο. *Η Κλειώ πήγαινε στην μέση. *Η ματιά μου έπεσε στις άσπρες κάλτσες τών ποδιών πού άκλουθοσαν άργά τους γέρους και μου φάνηκε ότι είχε στο περπάτημά τής κάτι το πρόστυχα κουτό. Τά κύματα άκούονταν να σπάζουν έξω από το λιμάνι κ' ή μυρωδιά τής θάλασσας έρχόταν άνακατεμένη με τή μυρωδιά άτμου. — — —

Πέρασα μιá άξέχαστη μέρα κοντά τής. Πηδούσε ελαφρή, χαροδμενη στην έρημη άκρογιαλιά και το ξάστερο γέλιο τής έσμιγε με το γέλιο τών άλλων κοριτσιών τής έκδρομής. *Η συντροφιά είτανε μεγάλη κ' έτσι βρίσκαμε καιρό να μιλήσωμε οι δύο μας ξένοιαστα. *Άκούγαμε τότε ο ένας του άλλου τή φωνή άργή, γειμάτη από μιάν ειρηνική γλύκα και μιá στιγμή ξεχνούσαμε, πώς ολο εκείνο τó πλῆθος είτανε συντροφιά μας. Κάποτε ένα γέλιο πού έσκαζε μπροστά μας, μιá τραδηγμένη φωνή πλάι, μάς έκανε να τρεμάζουμε. Γυρίζαμε άνήσυχαι. Δέν άκούονταν παρά τά πνιχτά πατήματα τών άλλων στην άμμο, στα σπαρτά, στα ξερά φύκια. Τό βουνό έκρυβε τά σπίτια του νησιού και πέρα ξεχώριζαν τά χαλάσματα του έρειπωμένου φρούριου με τους ψηλούς χορταριασμένους τοίχους του. *Η θάλασσα εδώ μου φαινόταν άγρια, τó χρωμά τής είτανε μουντό και μάκραινεν άτελείωτα με άσπρους άφρους.

— Δές εκεί... αρχίζει ο δρόμος μέσα από τή θάλασσα. Σήκωσα τά μάτια και κοίταξα.

— Πόσο θά λυπόμουν αν δέ μ' άφήνανε να ρθώ, πρόσεσε.

Και σώπασε.

*Επειτα έφυγε από κοντά μου κ' έτρεξε στους άλλους.

— *Αντίο... θά σε ξαναδω, μου φώναξε.

Πέρα τά ουρανοθέμελα πέρνανε το κόκκινο χρωμά τής φωτιᾶς και σε λίγο ο ήλιος φώτιζε την πρωινή θάλασσα.

Τό μούχρωμα γυρίζαμε σιγαλοτραγουδώντας. Πάνω από τά βουερά νερά πετούσανε τα θαλασσοπούλια και πίσω μας ύψωνότανε σκοτεινό το φρούριο. Μιá κοριτσιίστικη φωνή φώναζε :

— Δέν έχει φεγγάρι ;

Και γέλασε ένα δυνατό γέλιο σαν τά λόγια αυτά να είτανε κάποιο κουτό άστείο.

*Η Κλειώ έρχόταν γυρμένη στο μπράτσο μου.

— Δές μιá φωτιά εκεί στο πρώτο σπίτι, ειπε.

Κοίταξα κ' άκουσα το τρίξιμο τών ξερών κλαδιών, πού καίγονταν. Πλάι μας μιλούσανε οι άλλοι σιγά, κουρασμένα· τά βήματά τους άκούονταν άργά και όσο έρχόμαστε στα σπίτια κοντά τόσο ή νύχτα έπεφτε γύρω μας.

Δέ συλλογιζόμουν παρά τις στιγμές αυτές τής άτελείωτης ευτυχίας, πού πέρναγαν τόσο γρήγορα. Δέν ήθελα να στοχαστώ με κανένα τρόπο ότι οι γέροι είχανε σκοπό να γυρίσουνε στην πόλη έπειτα από λίγον καιρό. Τό νησί είτανε τώρα ο τόπος τής άστεϊρευτης χαράς μου, πού τή φώτιζε

το ξάστερο γέλιο τής Κλειώς Γύριζα στο ξενοδοχείο άργά, κουρασμένος από μακρινό περίπατο, στην πλατεία είτανε σκοτάδι πειά· ή άστροφεγγιά έπεφτε στη θάλασσα και πέρα στη θωριά τής αναδούβινε το φως τής τράτας.

Είτανε περασμένα μεσάνυχτα, όταν άκουσα το σφύριγμα βαποριού να σκίζει την ήσυχία τής νύχτας. Σηκώθηκα και κοίταξα από το παράθυρο. Τά άπειρα φωτά του βίχνανε το αντίφεγγο τους στα ήσυχαι νερά του λιμανιού, ο καπνός του ανέβαινε σε σύγγεγο πάνω από τά κατάρτια του και το βίντζι άνεδοκατέβαινανε άδόσκοπα. Οι φωνές από τις βάρκες έρχόνταν τώρα πειδ δυνατές . . . *Υστερ' από κάμπωση ώρα δέν άκούονταν τίποτα. Κοίταξα ξανά από το τζάμι, το λιμάνι είτανε ολοσκότεινο, τ' άστρα μόνο σπιθιρίζανε πάνω του. Κοιμήθηκα και ξύπνησα πάλι από τά παραθυρόφυλλα, πού χτυπήσανε δυνατά. Σηκώθηκα για να τά κλείσω, άλλ' ο άέρας σφύριζε τώρα, λυσομανούσε έξω από τά βράχια του λιμανιού. Είχε γυρίσει ο καιρός. *Η θάλασσα βούτζε, στην πλατείη ή σκόνη είχε σηκωθεί σύγγεγο κ' ο τσίγγος ενός μαγαζιού χτύπαγε σα να είτανε έτοιμος να σωριαστεί.

*Αποζήτησα το βαπόρι. Πέρα μακρυά στο ανοιχτό πέλαγος ένα θαμπό φως άχνόσβυνε. Τό τραγουδι του άέρα άκούστηκε ξανά σαν παράπνο θλιβερό και άγριο.

Τήν άλλη μέρα είτανε συγγενιά κ' ο άνεμος φύσαγε δυνατός. *Άργησα να ξυπνήσω. *Όταν κοίταξα από το παράθυρο τά νερά έξω από το λιμάνι είτανε γκριζα με άσπρους άφρους κ' οι δεμένες βάρκες του μώλου χοροηηδούσανε. Βγήκα στη σάλα. Είτανε γεμάτη και σ' όλων τά πρόσωπα άπλωνότανε μιá φροντισμένη έκφραση. Κάτι είχε γίνει, κάτι σοβαρό και άνεπάντεχο πού τους έκανε να τó σχολιάζουσε με γέλιο πνιχτό. *Ηρθα έξω από το δωμάτιο πού έμενε ή Κλειώ. Είτανε ανοιχτό. Οι δύο γέροι κάθονταν άφωνοι με σκυμένο πρόσωπο. Κοντά τους στεκόταν το άνδρόγυνο τής δίπλανης κάμαρας σιωπηλό και βουβό. *Έξαφνα άκουσα κοντά μου γνωστή φωνή κοριτσιού να λέει :

— *Η Κλειώ έφυγε τή νύχτα με τόν άξιωματικό του ναυτικού.

Μιá άλλη φωνή ρώτησε :

— Μά καλά με τί φύγανε; Είχε βαπόρι ;

*Άφηρημένος με τά μάτια ορθάνοιχτα ειπα :

— Είχε . . . είχε μετά τά μεσάνυχτα.

Τά κορίτσια με κοιτάζανε ξαφνισμένα.

Αιστάνθηκα τώρα το κορμί μου να παραλύει. *Η καρδιά μου χτυπούσε δυνατά. Κάθησα σαν αυτόματα στην καναπέ. *Αντικρύ μου στο δωμάτιο τών γέρων βσίλειυεν ή σιωπή. Σά να μη γινόταν τίποτα γι' αυτούς γέρνανε το πρόσωπο σκυφτό και άφωνο, όπως πάντε, όπως το βράδι πού τρώγαμε με την Κλειώ μαζί και τά μάτια τους είχανε τή γαλήνη τών γαλανών άκύμαντων νερών.

Στη σάλα ζωηρεύανε τώρα οι φωνές. *Έξυπνες σπιθιρι-στές ματιές πέρτανε γύρω μου ειρωνικά· όλα εκείνα τά στόματτα μιλούσανε γιά τó βραδινό άνεπάντεχο ταξίδι. *Έξω άκούστηκε μιá βροντή *Επειτα φωτίστηκε δυνατά ο κατσουφιασμένος ουρανός από μιá λάμψη κ' οι πρώτες σταλαματιές τής βροχής χτυπήσανε στα τζάμια. Σε λίγο, έδρεχε πολύ κ' ο άέρας σκόρπιζε τή βροχή.

*Αλήθεια τώρα δέν είτανε ανάγκη να γυρίσω στην πόλη. Θά καθόμουν εδώ κάμποσον καιρό. Θά καθόμουν ως δτου έρήμωνε το νησί, ως δτου έφευγε κ' ο τελευταίος ξένος, το καφενείο εκλεινε κ' ο φθινοπωρινός άνεμος θά τραγούδαγε θλιβερά και άγρια τις έρημικές νύχτες.

Τό βράδι ή βροχή έπαψε.

*Ο άέρας είχε πέσει. Στην πλατεία είτανε λίγος κόσμος. Είδα τους δύο γέρους σκυφτούς κ' άμίλητους πού κατέβηκαν να φάνε. Κι' όταν το νησί παραδόθηκε ξανά στη σιωπή και το φανάρι του λιμανιού σα φωτεινή κηλίδα φώτισε την άπέραντη αύτή ήσυχία, κόλλησα το πρόσωπό μου στο τζάμι του παραθυριού και κοίταξα κάτω. Μπροστά μου ήρθε το ύγρο ολορόδινο στόμα και ψιθύρισε με την ειρηνική του γλύκα :

— Αυτό δά το ξέρετε . . . Θά μείνωμε λίγο εδώ . . .

*Επειτα θά γυρίσωμε στην πόλη.

Α. Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΙΧ

Στο δάσος περπατῶ πούχει μουσκέψει ή φθινοπωρινή, βαρειά νοτιά· κ' οὐ ε στιγμή μ' αφήνει κάποια σκέψη, γλυκειά, σαν έρωμένης συντροφιά. *Ω! νάτη ή τσίχλα πάλι, τ' άστρα νέφη πού τρέχουν, στα βαθειά τών δέντρων, να τ' ώχροὺ οι κηλίδες, πού μιá θύελλα στρέφει, και στη ρωγμή του βράχου ή κυκλαμιά. *Απ' τήν Αύγουλα, σμίγουν κάποιοι τόνοι σε μελωδία, γύρω μου, άπαλή, πού πότε κάποια θύελλα κορυφώνει, πότε βαθειά τής κλαίει ένα βιολί. Κι' ολο τόν κόσμο ή σκέψη μου άδελφώνει, γεμάτη από ευφροσύνη σιωπηλή, γιατί ή Αύγή, μακρυά, τή βρίσκει μόνη να χοίρεται δλη, δίχως να μιλεί.

✳

Στ' άπρου χωριού, με βρίσκει, τά έρμα άλών·α το δειλί, κ' ως τó βήμα μου άκουστεί, τρεμάζουιν, γυροφέρνουν τά ψαρόνια κ' ύστερα σμίγουν, πάνε όλα μαζί. Στο μαυρο βάλλο πάλι κράζει ή πάλια, ή κάπνια στρέφει γύρω απ' τή σκεπή : «Θά·αι σκυμένη εκει στο τζάκι κάποια γρηούλα» — έρχεται ή σκέψη να μού πει. «Και θά μεθα τó κέδρο μέσ' το σπίτι, (θάιαι στη στέγη κίτρινοι οι καρποί· κ' ως γαλαζώνει ή έσπερα απ' τόν φεγγίτη τής κάμαρας την άμετρη σιωπή, θά τρεμοφέγγει ένα κερλί στο στάρι, όταν τ' αίλωνει, μέσα και σκορπά ένός ρωδιού ρουμπίνια, απ' τó δοκάρι π' έκρυσσε, γιά νεκρούς της π' άγαπά».

Γ. Θ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

GABRIELE D'ANNUNZIO

Η ΔΟΞΑ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΕ ΠΕΝΤΕ ΠΡΑΞΕΙΣ

(Συνέχεια από το πρόηγούμενο)

ΑΓΡΑΤΗΣ.—'Ο καθέννας κατά τή δύναμή του, και πέρ' άκόμα.

ΦΛΑΜΜΑ.— Καί πέρ' άκόμα! "Ομορφη λέξη, Μάρκο 'Αγράτη' ή μόνη που άρμόζει για τήν προθυμία μας. 'Ο καθέννας πέρα άπ' τις δυνάμεις του. 'Υπάρχουν θαύματα για να συντελεστούνε. 'Ο άνοιχτός πόλεμος πρέπει να ναι γοργός, σχεδόν άστραπιασός, σε όλα τα σημεία, σύγχρονος, αποφασιστικός. 'Η σωτηρία μας βρίσκεται στην άσυγκράτητη όρμή των χωρικών. Οι συμμορίες τους θά ναι τα νεύρα της ενεργείας μας. Μετά τήν πρώτη αντίσταση ο στρατός θά διαλυθεί, θά καταστήσει μιιά μικρή μάζα. "Οταν πέσει στα χέρια μας ή κεντρική δύναμη, τον πόλεμο του δρόμου θά διαδεχθεί ο πόλεμος στα σύνορα και στη θάλασσα: μιιά δοκιμή άκόμα μεγαλειότερη. Μιιά δλόκληρη φυλή, που παλεύει ξανά για τήν ύπαρξη και τή διατήρησή της, που ξυπνάει και τινάζει επί τέλους τα πειδ βαθειιά της ένστικτα, που βγάξει από μέσα της τις κρυμμένες ενεργείες, τις κάνει ελευθερία με τήν πνοή των γεγονότων, τις ζωντανεύει με τήν όμόγλωμη όρμή της, τις όπλίξει με τή ζωτική της ανάγκη, τις φλογίζει με τή σκέψη της, τις έξερεθίζει, τις μεγαλώνει, τις άνυψώνει, τις κάνει όμοιες με τή δύναμη της Μοίρας και της Φύσεως... 'Εσύ, Μάρκο 'Αγράτη, έρχεσαι άπ' τα χωράφια. Δέν υπάρχει λοιπόν παρά άνεπανόρθωτη νέκρα και χαμός εκεί κάτω; Τα άροτρα είνε δίχως όνιά; Τα δρέπανα δέν έχουν κόψη; 'Η μάννα του σιταριού δέν θά δώσει πειιά στάχια λοιπόν; Στάχια γεμάτα και σκληρούς άντρες, για τήν πείνα και για τον πόλεμο, θά δώσει άκόμα... Τα ξαγρυπνημένα μάτια σου είνε μελανιασμένα άπ' τον πυρετό, Κλαύδιε Μεσσαλα. Μήπως άνακάλυψες στις άγρύπνιες σου το μυστικό με το όποιον ο Προστάτης έκαμε το στρατό του τρομερόν και άνίκητον;

ΜΕΣΣΑΛΑΣ.— Καθέννας πέρα άπ' τις δυνάμεις του!

ΦΛΑΜΜΑ.— Καί σ' εσε τή θάλασσα, Σεβαστιανέ Μαρτέλλο. Θά μπορέσεις να ξαναπάρεις τήν άρχηγία, που σου αφαιρέθηκε, να πολλαπλασιάσεις τα πλοία, να δημιουργήσεις ένα στόλο, να κάνεις από κάθε άκτή μιιά έερην επίστράτευση, να ξαναγεώσεις τα παραδείγματα και τις δόξες. Καί τί δε μπορεί να κάμει μιιά ήρωική θέληση; Στην αρχή του τελευταίου πολέμου ο στόλος του Βορρά είχε σαράντα δύο πλοία στο τέλος του πολέμου σχεδόν έφτακόσια. Τα ναυπηγεία είχαν μεταβληθεί σε τάρταρα. Τι μεγάλο έργο ήταν το δικό σου! "Όλο το σώμα της Πατρίδας αναπνέει στη θάλασσα, και δε μπορεί να ζήσει, παρά αναπνέοντας στη θάλασσα...

ΜΑΡΤΕΛΛΟ.— Καθέννας πέρα άπ' τις δυνάμεις του!

ΦΛΑΜΜΑ.— Στις ήμέρες της λατινικής ειρήνης, Σιγισμόντο Λεόνι, όταν θαρθεί για μας ο καιρός να γιορτάσουμε

τις νέες νίκες στη Μεσόγειο, θα αισθανθείς βέβαια πειδ δυνατόν στο σφυγμό σου τον ρυθμό της τέχνης, όπως ο Μιχαήλ 'Αγγελος όταν έκαψε τους προμαχώνες και θα σκαλίσεις τότε το κολοσσιαίο άγαλμα της Πατρίδας, όμοιο με τή νησιώτικη αυτή νίκη, σε μιιά πλώρη που θα έχει το σχήμα ύπτιου. Δε θα μπορέσουμε να τήν τιμήσουμε καλύτερα. Κ' εσύ, Κορέντιε, κ' εσύ, Φάουρο, θα βρήτε τότε τις γραμμές της όμορφιάς στο ζωντανό έργο, που θα έχουμε συντελέσει και οι άπόστολοι σας θα τις διαιωπίσουν. Ξέρω, ξέρω καλά τί αξία έχει ή μαρτυρία τήν όποία δίνει ή συναίνεσή σας κ' εκείνων που σας μοιάζουν, στην άλήθεια, για τήν όποια επαναστατώ...

(Δίνει το χέρι στους ανθρώπους αυτούς, που έχει ζωντανέψει στον καθέναν από ένα όνειρο).

Γειά σας! Αύριο θά ναι μέρα πολλής δουλειάς. Κανείς να μη λείπει από δω, ένωρίς. 'Εγώ θα ξαγρυπνήσω. Θυμηθήτε. Καθέννας πέρα άπ' τις δυνάμεις του! 'Υπάρχει δόξα για όλους. Γειά σας!

("Όλα τα χέρια σφίγγουν δυνατά το δικό του. Μιιά άντρική άδελφωσύνη τα ένώνει, μιιά βέβαιη ύπόσχεση τα σφιχτοδένει. 'Η θέρμη των ένωμένων θελήσεων γεμίζει το γυμνό δωμάτιο. Που και που, από μακριά, ο άέρας φέρνει τις άνακατεμένες φωνές του όχλου).

Γειά σας!

(Οι άντρες βγαίνουν. Αυτός τους κοιτάζει, καθώς φεύγουν. Τήν ώρα, που ο Δανιήλ Στενός κάνει να περάσει το κατώφλι, αυτός τον φωνάζει. 'Η φωνή του έχει αλλάξει, δέν έχει τήν προηγούμενη σταθερότητα).

'Εσύ μείνε, λιγάκι, Στενέ.

('Ο Δανιήλ Στενός στρέφεται και πηγαίνει σιμά του. Αυτός έχει πέσει σε μιιά καρέκλα, σιμά στο τραπέζι, στήριζοντας το μέτωπο στην άπολάμη του χεριού).

ΣΤΕΝΟΣ. (σχύδοντας άπάνω του, σχεδόν με οίχτο).— Είσαι κουρασμένος;

ΦΛΑΜΜΑ (μισοσηκώνεται).— "Οχι. "Αλλά αισθάνομαι τήν ανάγκη ν' αναπνεύσω... Τι πνιγερή βραδυά! Δέν άκούς; "Η μήπως είνε ο πυρετός; Θάχω πυρετό...

(Δίνει στο φίλο του τους σφυγμούς του).

ΣΤΕΝΟΣ.— Είσαι ταραγμένος άπ' τήν κόραση. "Εδωσες δλόκληρο τον έαυτό σου, σήμερα, με χίλιους τρόπους. "Εζησες σαν χίλιοι άνθρωποι.

ΦΛΑΜΜΑ.— Καί αγωνισόσα σε να μου λειπε ή ζωή, σε να μην ήταν στις άρτηρίες μου άρκετο αίμα για να γεμίσει τήν καρδιά μου! Μήπως ή ζωή χίλιων ανθρώπων είνε δλόκληρη ή ζωή;

ΣΤΕΝΟΣ.— Θα τήν έχεις, δλόκληρη τή ζωή.

ΦΛΑΜΜΑ.— Πότε;

ΣΤΕΝΟΣ.— "Οταν έαται λιγώτερο άχόρταστος.

ΦΛΑΜΜΑ.— Λιγώτερο άχόρταστος;

ΣΤΕΝΟΣ.— "Αν βάλεις ένα ποτήρι κάτω από μιιά πηγή πολύ όρμητική, δέν γεμίζει.

ΦΛΑΜΜΑ.— "Ο Δανιήλ, πρέπει να ξεπεράσω όλους τους άλλους σ' αυτό το ζήτημα; πρέπει να μαι δυνατώτερος και πειδ άκόρεστος άπ' αυτούς, για να μη μου διαφύγουν και να μη μου πάρουν αυτά, που μου άνήκουν. 'Η άγωνία, ή όρμή, ή βία...

ΣΤΕΝΟΣ.— Καί όμως μπορέσεις να προσμένεις στη σιγή!

ΦΛΑΜΜΑ.— "Αχ, θυμάσαι, όταν αυτό το σπίτι ήταν σιωπηλό; "Ενας μεγάλος όκεανός από άνεκδήλωτες σκέψεις ήταν γύρω μου, διαρκώς, διαρκώς... "Αλλά τώρα είμαι «Αυτός του εκδηλώνει» και «Αυτός που ανασταίνει τήν ανθρώπινη φωνή». 'Η σιωπή μου έχει άπαγορευτεί. Το σπίτι μου προστατεύεται άπ' το λαό. Το όνομά μου ταξειτεύει στον άέρα. "Ακουσε.

("Ερχονται από μακριά οι φωνές του όχλου, που άπλώνονται στην άπέραντη Πολιτεία. Αυτός πηγαινεί προς το παράθυρο και βλέπει έξω).

'Ρώμη!

(Πέρνει μιιά βαθειαν άναπνοή).

Κ' εκεί κάτω, πέρα άπ' τα τείχη, ή σιγή του 'Αγροδ, με τα ψηλά του χορτάρια που μυρίζουν...

('Ο φίλος τον πλησιάζει και μένει στο πλευρό του.

Μιιά παύση).

Λοιπόν, αποφασίστηκε. Θα χώσουμε τα μπράτσα στο αίμα και τή λάσπη, ως τους άγκώνες.

(Μιιά παύση).

Τί κάνει, τί σκέφτεται αυτή τή στιγμή ο Καίσαρ Βροντής; Είνε ήρεμος; Είνε βέβαιος;

(Μιιά παύση. Αυτός σηκώνει τα μάτια προς τον έναστρον ούρανό).

Κοίτα πώς λάμπει άπόψε ή "Αρκτος! Το σημείο μου πάνω άπ' τή στέγη μου, για τόσα χρόνια: τα έφτα άστρα βουβά. Είσατε έφτα άντρες, λίγο πριν, έδω πέρα: έφτα δυνατές θελήσεις. Καλό σημάδι αυτό, Δανιήλ Στενέ!

('Ο τόνος της φωνής του είνε παράξενος, γεμάτος πικρία, θλίψη και όρμή. Στρέφεται και περπατάει μέσα στο δωμάτιο, κυριευμένος από μιάν άκατανίκητην άνησυχία).

Κάποιος είνε: «Μπορείς να υποχρεώσεις τάστρα να περιστρέφονται γύρω σου;»

(Κοιτάζει το φίλο του κατάμματα).

Νομίζεις πως παραληρώ; Είσαι σκυθρωπός.

(Του δίνει τα χέρια).

Χαίρε, Δανιήλ. "Αφησέ με, τώρα. Θα έργαστώ. Νύχτα παραμονής. Αύριο να σηκωθείς πολύ πρωί.

ΣΤΕΝΟΣ.— "Αναπάφου, κοιμήσου. "Ανθρωπος είσαι κ' εσύ. Κοιμήσου για να σηκωθείς τα ξεμερώματα.

ΦΛΑΜΜΑ.— 'Η χαραυγή θα με βρει σηκωμένο. Χαίρε. (Ακολουθεί το φίλο του με μιιά θλιβερή ματιά.

"Οταν μείνει μόνος πηγαίνει πάλι προς το παρά-

θυρο, με το ύψος ανθρώπου, που έχει πάθει από άσφυξία. "Αναπνέει βαθειιά τον βραδυόν άέρα. Στρέφεται, κάνει λίγα βήματα, πλησιάζει στο μεγάλο τραπέζι, ξεφυλλίζει κάτι χαρτιά. Στέκεται προσεχτικός σε ν' άκούει πίσω άπ' τήν πόρτα ένα θόρυβο ή μιιά φωνή. Σταματάει στη μέση της κάμαρας, μένει για λίγες στιγμές άκίνητος, με τα μάτια προσηλωμένα, κυκλωμένος άπ' τις σκιές που βίχνει ο άναμμένος κηροστάτης. Ξάφνου άκούγεται: μιιά γυναικεία φωνή πίσω άπ' τήν κλεισμένη πόρτα, κι αυτός ταραίζεται).

Η ΦΩΝΗ.— Με προσμένει, με προσμένει. Σας λέω, πως με προσμένει. "Ανοίχτε τήν πόρτα!

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΤΗ

Μπαίνει ή Κομνηνή. "Ενα πυκνό βέλο της κρύβει το πρόσωπο, αλλά φαίνονται τα μεταλλικά λειπίδια του καπέλλου της, που μοιάζει με μικρή φτερωτή περικεφαλαία. Στο σκοτεινό φόντο, που της τυλίγει το σθμα, περξένα λιγερό και δυνατό, κάθε κίνηση άφίνει να φαίνονται γυαλιστεροί κυματισμοί. Δέν φοράει άλλα κοσμήματα, έχτός από ένα μικρό κεφάλι. Μόδους, που λάμπει σαν θόρακας στο στήθος της.

Η ΚΟΜΝΗΝΗ (ξεσκεπάζοντας το πρόσωπο, λιγάκι λαχανιασμένη).— Με προσμένετε...

(Άπ' τον προστακτικό τόνο ή φωνή της κατέβηκε σε μιάν άνέκφραστη μελωδική νότα, που εξακολουθεί ν' άντηχεί μέσα στο δωμάτιο άκόμα κι εταν σιωπάσει. 'Η φωνή της φαίνεται σε να ρωτάει κι όμως μιιά άφοδη σταθερότης τήν κάνει να νομίζει πως επιβεβαιώνει κάτι, σε να λέγει: «Μου άνήκετε, είσατε δικός μου». Στέκεται σιμά στην πόρτα, ξεσκεπη, με τα μάτια γεμάτα λαγνεία και τα χέρια γεμάτα προσφορά μπροστά σ' αυτόν, που ποθει όλον τον κόσμο. Καί χαμογελάει και να, που το χαμόγελό της σταματάει το χρόνο και περιφρονεί το σύμπαν. Κι αυτός τήν κοιτάει, όπως ένας θαμπωμένος τήν εικόνα του παραληρηματός του, με μιιά φρικιαστικήν άμφιβολία, μη μπορώντας να πιστέψει τήν πραγματικότητα αυτής της παρουσίας. «'Η Δόξα;»).

Νά με, ήρθα.

(Αυτός στέκεται βουδός, άκίνητος και σαν χαμένος).

"Ηρθα σε σε, Ρουτζέρο Φλάμμα.

(Οι συλλαβές του όνόματος άντηχουν καθαρά και δυνατά στη σιγή, σε να τις σκάλιζε αυτή πάνω σε κρύσταλλο).

ΦΛΑΜΜΑ (σιγά, ταπεινά).— "Ηρθατε σε μένα; ήρθατε σε μένα;... Είσατε σείς, ζωντανή, πραγματική... Δέν μ' άπατάει ο πυρετός μου... 'Ενόμιζα πως δε θα σας μλούσα ποτέ έδω κάτω στη γή... "Ημουν πολύ μακριά για να σε φωνάξω... Καί τώρα... ήρθατε σε μένα! "Εσείς το είπατε. "Ακουσα τόνομά μου... "Αλλά μπορούσε και να μην ήταν άλήθεια... "Ισως να μην είνε άλήθεια... Λίγο πριν ήμουν ζαλισμένος, σε να είχα πυρετό ή ίσως

μεθυσμένος: έβλεπα, άκουγα... Φοβόμουν να κλείσω τὰ μάτια και ν' άναπαυθώ... Είσαστ' έκει, σάν και τώρα.

(Η γυναίκα χαμογελάει, νοιώθοντας να τρέμει ή δυνατή εκείνη καρδιά, και άκουπάει στο μαρμαρινο βάθρο που βρίσκεται ανάμεσα απ' τις δύο πόρτες, με το κεφάλι λιγάκι ριγμένο προς τα πίσω. Το πρόσωπό της φωτίζεται από ένα χαμόγελο και τὰ χαρακτηριστικά του φαίνεται, πώς έχασαν την άδαμάντινη σταθερότητά τους).

Η ΚΟΜΝΗΝΗ.— Είμ' εγώ, ζωντανή. Θέλετε ν' άγγίξετε τὰ χέρια μου;

(Χαμογελάει, μιλώντας σιγά, στη σκιά, σά να βρισκόταν εκείνος πολυ σιμά της και να τους περιέβαλλε ένας κύκλος άόρατος).

ΦΛΑΜΜΑ (δίχως να πλησιάζει).— Ένόμιζα πώς δε θα μπορούσα ποτέ να σάς μιλήσω... Σας έβλεπα πίσω απ' τον καπνό της μάχης, να φαίνεστε και να χάνεστε πάλι. Το πρόσωπό σας ήταν αυτό που άρμυζε στη γυναίκα που θα μπορούσα να τη; πώς τη λέξη που τὰ χείλη μου δεν έπρόφεραν άκόμη... Όταν τὰ μάτια σας αντίκρυζαν τὰ δικά μου, εγώ σκεφτόμουν: «Αγαπάει αυτή τὰ παιγνίδια, που παίζουν οι άνθρωποι με τον θάνατο, και στὰ όποια ο θάνατος μπορεί και να νικήσει». Στην ταρχή του πολέμου, ή δυνατή μου καρδιά σας χαιρετούσε από μακριά...

Η ΚΟΜΝΗΝΗ.— Άχ, ένόμιζα κάποτε, πώς κρατούσα στὰ χέρια μου τη θυμωμένη καρδιά σας, και πώς αισθανόμουν τη θερμότητα του αίματος, που σας ανέβαινε στο μέτωπο! Όταν ο θόρυθος έσκέπαζε τη φωνή σας, και τὰ πάθη όλων αυτών των ανθρώπων επαναστατούσαν άσυγκράτητα, και ο θυμός σας έστειλε όλες τις άπειλές του, κι ο φθόνος προσπαθούσε να σας χτυπήσει στὰ νώτα, και οι φρενιασμένες ζητωκραυγές των δικών σας τριγύρω άντηχοούσαν σάν κατρακύλισμα βράχων, και καθένας φαινόταν έτοιμος για τις πιο στυγερές άγριότητες και ή μεγάλη αδύη ήταν πλημμυρισμένη απ' την όρμη της καταιγίδος, εγώ σκεφτόμουν: «Τώρα ποιός θα πολλαπλασιάσει τη δύναμή του; Άπό ποιό μυστικό θα βγάλει τη λέξη που προστάζει, τη χειρονομία που δαμάζει;» Σας έβλεπα να θριαμβεύετε και, με μίαν ανατριχίλα που μου περνούσε τις φλέβες και τὰ κόκαλα, σκεφτόμουν: «Αυτός, ξαίρει πώς ή ματιά μου εινε καρφωμένη μονάχα άπάνω του!»

ΦΛΑΜΜΑ.— Μακριά, είσατε πολυ μακριά, εκεί πάνω, χαμένη για μένα, άπαγορευμένη, κλεισμένη σ' έναν κύκλο μίσους και ντροπής, στον πύργο του έχθρου μου... Έγώ ήμουν εκεί, για σας, σάν εξόριστος. Οι άτέλειωτες διαμάχες, ο φανερός πόλεμος ή ή άνοποψίαστη προδοσία, ή όρμητική έφοδος, οι σκληρές προσβολές, το κακόδουλο γέλιο, ή παραζάλη, ή άπογοήτευση, ή περιφρόνηση, οι σκληρότητες, οι φρενιτιδες, όλοι οι παλμοί του πολέμου και, από καιρό σε καιρό, μιá σκοτεινή διακοπή, μιá ξαφνική παύση, τὸ μάκρμα από κάθε κοντινό πράγμα, ή ψυχή γυμνωμένη από κάθε πραγματικότητα, ένα ξαφνικό όνειρο που τὰ τύλιγε όλα, μιá όπτασία από περασμένους καιρούς, ή σιγή γύρω απ' αυτιέν που σκότωσε κ' έμεινε στη ζωή, κάτι τὸ άσυνείθιστο και τὸ μεγαλόπρεπο κ' εκεί πάνω, ψηλά, πολυ ψηλά,

ή βουδή σας μορφή, τὸ χαμηλωμένο πρόσωπό σας, κατάχλωμο και θλιβερό για ένα αυτοκρατορικό παρελθόν: σεις, μονάχη, έκει πάνω, κι άπαρηγόρητη...

Η ΚΟΜΝΗΝΗ.— Άπαρηγόρητη, άπαρηγόρητη! Το μίσος και ή ντροπή, και τὸ ψέμμα, και ή θηριώδης γεροντική έπιμονή, τὸ πελώριο εμπόδιο της γεροντικής ήλικίας, μιá μάζα από δηλητηρισμένα κέτσιμοθάνατα πράγματα, που χώριζε την ψυχή μου απ' τη δική σας... Άχ, γιατί δε μου παρουσιάστηκατε στο δρόμο του πόνου και του χαμού, όταν δεν είχατε πει ακόμα τη λέξη σας, όταν ο καρπός της ζωής μου ήταν ακόμα κλεισμένος στα χέρια μου; Έγώ θάβλεπα στο βάθος των ματιών σας τη λάμψη της τύχης σας, σεις θα αισθανόσαστε ίσως στο αίμα μου την περιφάνεια εκείνων, που ξέρουν να ζήσουν και να φορέσουν τὸ στέμμα. Μιá μόνη σκέψη χαράς, μιá μόνη θέληση κατακτήσεως, ή ψυχή μου και ή δική σας!

ΦΛΑΜΜΑ.— Τι όφειλει να στρέφεται πίσω κανείς, να λυπάται, να κλαίει για τις δυνάμεις που έχασε, για τις πράξεις που δεν έκαμε, για τις άνώφελες ήμέρες; Που εινε τώρα τὰ χρόνια της βσιλειάς σας; Οι νεκροί που σας γέννησαν μήπως σας βοηθούνε! Για να χορτάσετε μ' ένα μεγαλόπρεπο θέαμα την ψυχή σας που θυμάται, ήρθατε σ' έναν άνθρωπο που πολεμάει δίχως άνάπαυση, στο πιο άγριο στοιχείο, μη θέλοντας να ζήσει παρά γιατί υποσχέθηκε στη ζωή του μιá μεγάλη νίκη. Και τώρα ξαίρει αυτός, ότι σε σας μονάχα, μονάχα σε σας την είχε υποσχεθεί, και ότι ήρθατε για να τη συντομεύσετε, περνώντας απ' τὸ μίσος και τη ντροπή, κατώντας πάνω σ' έρείπια... Ειν' αλήθεια; Ειν' αλήθεια; Η μήπως ήρθατε για να με βάλετε σε πειρασμό, για να με κάνετε να χαθώ μιá για πάντα, για να κάμειτε τὰ χέρια μου να τρέμουν, σταλμένη απ' τον έχθρό... Τὸν άκούσατε, σήμερα. Μήπως μου στέλνει «την παραζάλη»;

(Η γυναίκα κάνει ένα σύντομο βήμα για να τον πλησιάσει, στη σκιά: έπειτα σταματάει, συγκρατημένη απ' την απάνθρωπη άμφισβολία του. Και μένει εκεί, βουδή, ακίνητη, μαρμαρωμένη, σάν κύμα που έχει παύσει. Μιá παύση. Από μακριά, έρχεται που και που ή βοή του όχλου).

Εινε άπίστευτη ή παρουσία σας εδώ, αυτή την ώρα, αν δεν εινε για να παίξει τη ζωή ή τὸ θάνατο.

Η ΚΟΜΝΗΝΗ (με πικρήν ύπεροψία).— Ναι, ναι, τὸ ξαίρω: έμεινε στ' αυτιά σας τὸ άπαίσιο τραγοόδι που τραγουδοόσε τὸ πλήθος, όταν σας έσερνε κάτω απ' τὰ παράθυρά μου. Άντηχεί ακόμα μέσα στὰ στήθη σας ή έπωδός του... Η ψυχή σας άνήκει ακόμα στον όχλο.

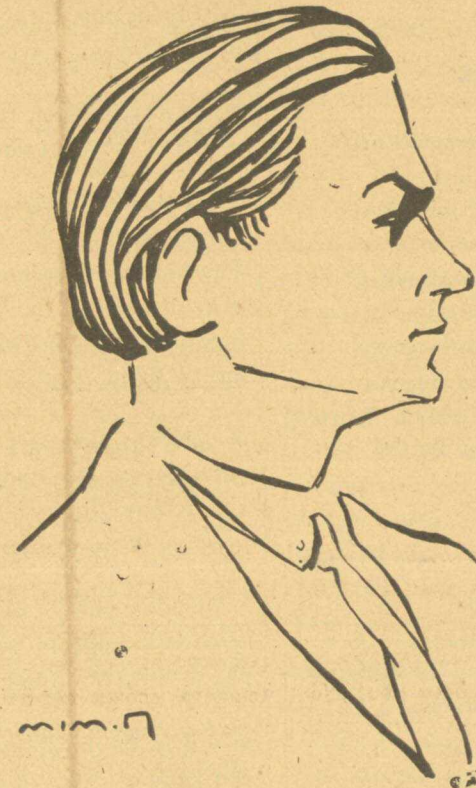
(Συνέχεια στ' άλλο φύλλο)

(Μετάφραση)

MIX. Σ. Χ. ΚΟΚΚΑΛΗΣ

ERRATA

Στη σελίδα 25 του προηγούμενου τεύχους και στο τραγούδι: «Εξοχικός περίπατος», ή λέξη «άποβράδιασμα» να γίνει «αυτό βράδιασμα».

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

(Σκίτσo του κ. Μίμη Παπαδημητρίου)

ΚΑΘΟΜΑΣΤΕ ΣΤΟ ΒΡΑΧΟ...

Καθόμαστε στο βράχο και κοιτούσαμε
Τη θάλασσα, που πάνω της καθρέφτιζε
Τὸν ούρανό, γαλήνια, μ' όλα τ' άστρα του
Και στὰ γλαυκά ταξείδευεν ο νοός μας.

Ταξείδευε, και τόσο ήταν τὸ μάγεμα
Στὰ μακρινά τὰ πέλαγα, που άρμένιζε,
Που έτρεμε, σάμπως μπόρας νάταν μήνυμα,
Στη σκέψη, πώς θ' άράξει σε λιμάνι.

Μά όχι, τη νύχτα εκείνη μās έμφύχωνε
Μιá άθανασίας πνοή, γύρω απ' τὰ σύμπαντα,
Κι' άκρη ή ψυχή δεν έδλεπε στον έρωτα
Κι' ούτε και στη ζωή την ίδια τέλος.

Μιá κοιτάζα τὰ μάτια σου, που έλάμπανε,
Μιá τὸ γιαλό, που οι άνταύγειες φωσφορίζανε,
Και στην ύγρη τη νύχτα, μες στη μέθη μου,
Σάν νάνοιωθα βροχή να πέφτουν τ' άστρα!

ΜΗΝ ΤΡΕΜΗΣ...

Μην τρέμης... τόση γύρω μας άπλώνεται
Σιγή μέσα στο δάσος, που έχει αντίλαλο
Κ' ή στάλα της δροσιάς, που απ' τὰ φυλλώματα
Ρίχνει στη γή μιαν αύρα δίχως ήχο.

Τώρα, που ή αγάπη Λίλια, μās εκούρασεν,
Άσε μες στη σιωπή, βαρειές οι άνάσες μας
Να σμιξουν με των όντων, όπου τάθλιψεν
Η μέρα και ή νυχτιά τ' άποκοιμίζει.

Η τρικυμία του πάθους μας μι' άπέραντη
Σιγή, καθως αυτήν, ζητάει να πνίγεται—
Κι' ο πιο γλυκός μου λόγος θάνατι βέβηλος,
Και σα γυαλι τὰ μάγια θα συντρίψει.

Μην τρέμης και κανείς εδώ δεν έρχεται...
Οι αντίλαλοι, που άκούς, ειναι απ' τὸ πέρασμα
Των δρυμονίων θεών, που ίσως ξυπνήσαμε,
Κι' απ' τις καρδιές μας, Λίλια, που χτυπάνε.

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

STÉPHANE MALLARMÉ

ΣΤΕΝΑΓΜΟΣ

Ειρηνικιά αδερφή, ή ψυχή μου πρὸς τὸ μέτωπό σου, πού ἔνα φθινόπωρο ὄνειρεύεται πορφυρωμένο, καί πρὸς τὸν ἄστατο οὐρανὸ τοῦ ἀγγελικοῦ ματιοῦ σου ὑψώνεται—ὄπως, σ' ἕναν κήπο μελαγχολικό, πιστά, ἕνας πίδακας λευκὸς πρὸς τὸ Γλανκὸ στενάζει! —πρὸς τὸ παθητικὸ γλανκὸ τοῦ ὄχρου κι ἄθολου Ὀχτώβρη, πού, στίς στέρνες, τὴν ἄπειρη ἀτονία του καθρεφτίζει, κι ἀφίνει, στὸ νεκρὸ νερόν, (ὅπου ἡ ξανθειὰ ἀγωνία τῶν φύλλων πλέει στὸν ἄνεμο καὶ κρῦο ἔν' αὐλάκι ἀνοίγει), νὰ σέρνεται ὁ ἥλιος ὁ χλωμὸς σὲ μακρουλὴν ἀχιτίδα.

ΑΝΟΙΞΗ

Ἡ ἀνοιξη ἡ καχεκτικιά ἀπόδιωξε θλιμμένα τὸν ἴλαρό χειμῶνα, τῆς γαλήνιας τέχνης ὥρα, καί, μέσ' στήν ὑλαρξή μου, πού τὸ θολὸν αἶμα δρίζει ἡ ἀδυναμία σ' ἕνα μακρὸν χασμουρητὸν ἀνοίγει.

Μέσ' στὸ κρανίῳ μου, δειλινὰ λευκώφωτα μουδιάζουν, —πού σιδερένια, ὡσὰν ἀρχαῖον τάφο, τὸ σφίγγει ζῶνι,— κι ἄθνημος πίσω ἀπὸ ἄστατο, γλυκὸ ὄνειρο πλανιέμαι, μέσα ἀπ' τοὺς κάμπους, πού ὁ ἄμετρος χυμὸς παντοῦ φανιάζει.

Πέφτω λιγόθυμος κι ἀπὸ τὰ μῦρα μεθυσμένος καί, μὲ τὸ μέτωπό μου, σι' ὄνειρό μου λάκκο ἀνοίγω, τὴ θαλπερὴ δαγκάνοντας τὴ γῆς, πού θροοῦν πανσέδες,

καὶ καρτερῶ, στὸ βύθος μου, ἡ ἀνία μου ν' ἀναδώσει. —Μὰ τὸ Γλανκὸ πάνω ἀπ' τὴ χλόη γελάει κι ἀπὸ τὸν ξύπνο κόσμου νιογέννητων πουλιῶν, πού κελαῖδουῦν στὸν ἥλιο.

ΘΑΛΑΣΣΙΝΗ ΑΥΡΑ

Ἄλλοι! εἶν' ἡ σάρκα ἀράθυμη, κ' ἐσπούδασα ὅποια γνώση! Νὰ πάω! μακριὰ νὰ πάω! πουλιά ν' ἀγάλλωνται μαντεύω

ἀνάμεσα ἀπ' τὸν ἄγνωστον ἀφρὸ κι ἀπὸ τὰ οὐράνια! Πεῖσμα, μηδὲ κ' οἱ κήποι οἱ ἀρχαῖοι, στὰ μάτια ἐντυπωμένοι,

δὲν τὴ σκλαβώνουν, τὴν καρδιά πού ἐβάφτισεν ὁ πόντος! ὦ νύχτες, μηδὲ ἡ ὄρφανὴ τῆς λάμπας μου ἡ ἀχιτίδα,

πάνω σι' ἀχάραχτο χαρτί πού ἡ ἀσπράδα διαφεντεύει, μηδὲ ἡ γυναίκα ἡ τρυφερὴ σιτίζοντας τὸ βρέφος.

Θὰ ξεκινήσω! Τριάρμενο, δονῶντας τὰ κατάρτια, τὴν ἄγκυρά σου ἀνάσχεε γιὰ μιὰ ξωτικιά πλάση!

Μιὰ Ἀνία, ἀπ' τίς ἐφιαλτικὲς ἐλπίδες σπαραγμένη, πιστεύει ἀκόμα στὸ ὕστατο τῶν μανηλιῶν τὸ χαῖρε!

Τὰ ξάρτια σου, ἐρεθίζοντας τίς τρικυμίες, θὰ μοιάσουν μ' ὄσα ὁ ἀέρας πάνω στὰ ναυάγια τὰ συγκλίνει;

δίχως πανιά, δίχως πανιά, οὐδὲ στοργικὲς νησίδες!

—Μὰ τὸ τραγούδι τῶν ναυτῶν γιὰ ἄκου, καρδιά μου, ὡς τόσο!

Ο ΚΑΜΠΑΝΟΚΡΟΥΣΤΗΣ

Τὴν ξιάστηρ τὸ σήμαντρο λαλιά του ἐνόσω ὀρθρίζει στήν αἶθρια τῆς αὐγῆς, στεγνὴ κ' ὑπόκοφη ἀτμοσφαιρα, ξέγνοιαστο γιὰ τὸ ἀγόρι, ὅπου πετάει γιὰ νὰ τὸ εὐφράνη, ἀπ' τὸ θυμάρι, ἀπ' τὴ λεβίνα ἀνάμεσα, ἕναν ὄρθρο—

ὁ κρούστης, ἀπὸ τὸ στρουθὶ πού ἀστράφει ἀκραγγιγμένος, γρινιάζοντας λατινικά, θλιμμένα καββαλῶντας τὴν πέτραν, ὅπου τὴ χορδὴ τὴν παναρχαία συσφίγγει, μακρινὸ ἀντίφωνον ἀκούει νὰ τοῦ κατασταλιζει.

Παρόμοιος εἶμαι. Ἀλλοίμονο! Ἄπ' τὴ μεθυσμένη νύχτα σέρνοντας, μάτια, τὸ σχοινί, τὸ Ἰδανικὸ σημίω, τῆς ἀνομίας τὸ πιστὸ τὸ φτέρωμα φρικιάζει,

κι ὁ ἦχος δὲ μοῦρχεται παρὰ κουφὸς καὶ μουδιασμένος. Μὰ κάποια μέρα, νὰ χτυπῶ σὰ θάλασσά ἀποκάμει, ὦ Σατανᾶ, τὴν πλάκα θὰ σηκῶσω καὶ θὰ πέσω.

ΑΓΩΝΙΑ

Γιὰ νὰ δαμάσω ἀλόψε, ὦ ζῶο, δὲν ἦρθα τὸ κορμί σου, πού ἐνὸς λαοῦ τὰ κρίματα προσφεύγουνε, ἢ νὰ ὀργώσω σπαραχτικὴ μέσ' σι' ἄνομα μαλλιὰ σου τρικυμία ἀπ' τὴν ἀγιάτρευτην ἀνία πού τὸ φιλή μου σπέρνει.

Τὸν ἀνονειρεύτο, βαρύν, ζητῶ ἀπ' τὸ στρώμα σου ὕπνο, κάτω ἀπ' τὸ καταπέτασμα τῆς τύψης πού κρεμιέται καὶ πού, ὕστερα ἀπ' τίς μαῦρες σου τίς χίμαιρες, χορταίνεις, ὦ ἐσύ, πού, πλέον παρὰ οἱ νεκροί, γιὰ τὸ μηδὲν κατέχεις:

γιατὶ τὸ Πάθος τρώγοντας τὸ γνήσιο φυσικὸ μου, μὲ σημαδεύει, ὡσὰν κ' ἐσέ, μὲ τὴ στειρότητά του, κ' ἐνόσω μέσα κάθεται στὸ πέτρινό σου στήθος

καρδιά πού δόντι ἀπὸ κανένα κρῖμα δὲν πληγώνει, φεύγω, ὠχρὸς κι ἄπνοος, ἐντρομος ἀπὸ τὸ σάβανό μου, πὼς θὰ πεθάνω τρέμοντας σὰ θὰ πλαγιάσω μόνος.

(Μετάφραση)

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΣΗΜ.—Ὁ Ὄσκ. Οὐάιλδ μακαρίζει κίπου τὸν Μίλτωα γιὰ τὴν τύφλωσή του· σ' αὐτὴν, λέει, χρωστᾷ τὴ ζωὴ τῆς ποιήσεώς του. Μὴ βλέποντας πιά νὰ γράφῃ, ἐσύνθεσε τὸν «Ἀπολεσθέντα Παράδεισο» ἀπαγγέλλοντάς τον, ὑποβάλλοντάς τον στὴ δοκιμασία τῆς ζωῆς φωνῆς, πού εἶναι ἡ δοκιμασία τῆς ποιητικῆς αἰωνιότητος. Ποίημα, πού γράφεται κ' εἶναι προωρισμένο νὰ διαβαστῇ, δὲν ἔχει μέσα του τὸ ἐμφύσημα τῆς ἀθάνατης πνοῆς κ' ὁ χρόνος θὰ τὸ συνεπάρε. Καὶ θυμόμαστε, βέβαια, τοὺς ἀρχαίους χοροὺς τῆς Σαπφῶς, πού αὐτόματο τὸ μέλος καὶ ἡ φράση ἀνέβαιναν

στὰ χεῖλια· τοὺς παλαιότατους ραψωδούς· ὅλη τὴν ποίησιν τῶν ξένων λαῶν προτοῦ ἡ γραφὴ σακατέψῃ τὴν ἐλευθερία τῆς καὶ τῆς ρουφήσῃ τὴ φρεσκάδα, ἀλλάζοντάς τιν σιγὰ-σιγὰ σὲ μιὰν ἐγκεφαλικὴ σοφία. Ὁ Μορέας, ἡ ἰσχυροτάτη ἐκείνη ποιητικὴ φλέβα, ἀπήγγελλε πάντα τοὺς στίχους του· τρεῖς μὸς τὸν ἔπιανε, ὅταν τοῦ ἔλεγαν νὰ γράφῃ. Εἶναι, νιμίζομε, τὸ ἀσφαλῆστερο χαρακτηριστικὸ τῆς Ἑλληνικῆς του ἰδιοσυγκρασίας.

Ὁ Στεφάν Μαλλαρμέ, καρπὸς ὅλης τῆς μεταμπωμετα-ριτικῆς Γαλλικῆς ποιήσεως, δὲν εἶναι ὁ ποιητὴς τῆς ζωῆς φωνῆς· ἡ κατανόησή του χρειάζεται βαθειὰ μύηση. Τὸν ἀφομοιώνομε σιγὰ-σιγὰ ἢ κατὰ κτήσῃ του εἶναι δύσκολη· ἢ περίτεχνη στιχογραφία του πρέπει νὰ ἀπορροφηθῇ στήν ἡσυχία τοῦ σπουδαστηρίου· τὸ αὐτὸ δὲν τὴ συλλαμβάνει: εἶναι προωρισμένη νὰ θίξῃ τὸν ἐγκέφαλο. Πυκνὴ στὸ νόημα, ἐξοικονομεῖ, ἀπάνω στὸν δωδεκασύλλαβο, καὶ τὴν τελευταία συλλαβή. Ἡ φραστικὴ ἐπιλογή, ἡ ἐκλεκτικότητά τῶν ἐπιθέτων, εἶναι ἀπαράμιλλη. Μ' ὅλα ταῦτα δὲν παρουσιάζει τὴ μοιραία σχολαστικότητα, τὴ στειρότητα καὶ τὴν παγωνιά πού θὰ ὑπέθετε κανεὶς· ἀπεναντίας τὸ ἔργο του, προερχόμενον ἀπὸ βαθειὰ καὶ ἀδιάσπαστη σύλληψη, εἶναι αὐτὸ ἢ ποιητικὴ οὐσία· μουσκεμμένο σὲ μυστικὴ μουσικὴ, τὸ ἀκούς νὰ στάξῃ ἀπὸ ποίηση. Πεπερασμένος στὴ μορφὴ, εἶναι στὸ ἑσωτερικὸ χωρὶς σύνορα. Ὁ ἰδεαλισμὸς του—γιὰ τὸν ὁποῖον ἄλλοτε θὰ μιλήσωμε—δὲν εἶναι ὁ παγερὸς αὐτάρεσκος ἰδεαλισμὸς, ὁ ἀποκρουστικὸς στοὺς ἐγωιστικὸς ἐνθουσιασμούς του: εἶναι θερμὸς καὶ προσιτὸς. Εἶναι, τρόπον τινά, μιὰ πνευματικὴ ἡδυνπάθεια γιὰ τὸ ἰδεῶδες. (Ὅσο ἀσθενικὰ κι ἂν εἶναι ἀποδοσμένα τὰ παραπάνω ποιήματά του, τὸ χαρακτηριστικὸ αὐτὸ ἔχει διασωθῆ). Σύμβολο τοῦ ἰδεῶδους αὐτοῦ εἶναι τὸ γαλάζιο: l'azur, le bleu—ποιητικοὶ κοινοὶ τόποι τοῦ Mallarmé. Κάποια σχέση μὲ τὴν ἔννοια τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ χριστιανικοῦ οὐρανοῦ, δὲν μένει ἔξω, βέβαια, πρὸς ἕνα τέτοιο σύμβολο.

Διόλου ἄτοπο δὲν θεωρῶ τὰ παραθέσω λίγα ἐρμηνευτικά σχόλια,—ὅσο κι ἂν προσπάθησα ἢ μετάφρασή μου νὰ γίνῃ ἢ ἴδια ἐρμηνευτικὴ. (Φυσικὰ τὰ σχόλια δὲν εἶναι προνομιακὴ ἰδιοκτησία καὶ πολυτέλεια τῶν κλασσικῶν κειμένων).

Στὸ «Soupir» τὸ νόημα εἶναι τοῦτο: «Ἡ ψυχὴ μου, ὦ εἰρηνικιά αδερφή, ὑψώνεται πρὸς τὸ μέτωπό σου καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸ τοῦ ματιοῦ σου, ὅπως ἕνα συντριβάνι στενάζει πρὸς τὸ γλανκὸ». Τὸ παρακάτω ἀνεπίσει αὐτὴ τὴν παρομοίωση σὲ αὐτοτελὴ θαυμάσια εἰκόνα,—τρόπος γνώριμος ἀπ' αὐτὸν ἀκόμα τὸν Ὀμηρο: Ἡ φύσις σὲ ὑποτελὴ ὑπηρεσία μεταφορᾶς, παρομοιώσεως· ὁ ἄνθρωπος κατέχει τὸ κάδρο· αὐτὴ εἶναι τὸ πλαίσιο, ἡ διακοσμητικὴ. Πιστὰ στενάζει: ἐπίταση τοῦ ἐπιμονα. Ἡ ἐπιμονή, ἡ ἐπίταση ἐξυψώνεται σὲ ἔννοια πίστεως.—Ἡ ξανθειὰ ἀγωνία τῶν φύλλων ἀντί: τὰ ξανθὰ ἀγωνιῶντα φύλλα. Ὁ Mallarmé, σὰν ἰδεαλιστὴς, ἀγαπᾷ πάντα τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικὰ καὶ προσωποποιεῖ τίς ἔννοιες, (Πεβλ. ἄλλοῦ, τὰ πρῶτα γράμματα κεφαλαῖα:—l'Azur—ἄλλοῦ δλόκληρη

ἡ λέξη μὲ κεφαλαῖα). Ὁ ἥλιος σέρνεται σὲ εὐθεῖα γραμμὴ μέσα στὸ αὐλάκι, πού ἀνοίγουν τὰ φύλλα ἀπάνω στὸ νερό, ὅταν τὰ σπρώχνει ὁ ἄνεμος.

Στὸ «Renouveau»: ἀπὸ τὸν τίτλο του (ἀντὶ «Printemps»), εἶναι φανερὸ πὼς μιλεῖ γιὰ τὴν ἀντίθεση τῆς ἀνανεώσεως τῆς ζωῆς πρὸς τὴ δική του παρακμὴ καὶ ἀκατάπαυστη φθορά.—Ἡ ἀδυναμία ἀνοίγει σὲ χασμουρητό: πεβλ. ἡ ξανθειὰ ἀγωνία κλπ.—Πίσω ἀπ' ὄνειρο γλυκὸ. Τὸ γαλλικὸ ἔχει: après un rêve· μπορεῖ καὶ νὰ μεταφρασθῇ: ὕστερα ἀπ' τὸ πέρασμα ἐνὸς ὄνειρου. Προτίμησα τὸ πρῶτο, δὲν ξαίρω ὅμως κατὰ πόσον ἔξω τὴν ἐλευθερία τῆς ἐκλογῆς. Ἄς σημειωθῇ ὁπωσδήποτε ἡ ἐσκεμμένη ἀσάφεια τοῦ Mallarmé, πού συχνὰ σκοτίζει ἀκόμα καὶ τὴν ἀναφορὰ τοῦ ῥήματος πρὸς τὸ ὑποκείμενο ἢ τὸ ἀντικείμενο.—Μὰ τὸ γλανκὸ γελάει: ἡ ἔννοια τῆς αἰθρίας, πού μὲ τὴν παρουσία τῆς βασανίζει, ἀναπτύσσεται σὲ ξεχωριστὸ ποίημα τοῦ Mallarmé: «L'Azur».

Στὴ «Brise Marine» — «Ποντικὸς αὔρος»: Θυμίζει τὸν κλασσικὸ δικὸ μας καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἀβεσθη ἀγάπη του πρὸς τὴ θάλασσα, τὸν Εὐριπίδη: «Θάλασσα κλύζει πάντ' ἀνθρώπων κακά».—Μπροστὰ στὸ αἰωνίως νέο, στὸ ἀγνιστικὸ στοιχεῖο τῆς, τίποτα δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ συγκρατήσῃ κ' ἐδῶ τὸν ποιητὴ.—Τὸ χαρτί πού διαφεντεύει ἡ ἀσπράδα: τὸ χαρτί, πού τὴν ἀγνοίητά του δὲν ἐμόλεψε ἀκόμα καμμιά σκέψη, πού, ὅσο ὑψηλὴ κι ἂν εἶναι, πάντα θάνε κατώτερη ἀπ' τὴν ἀσπράδα του. Ἴσως αὐτὸ δὲ στέκεται καὶ τόσο καλά... Γιὰ κάτι τέτοια παρόδησαν κάποτε τὸν Mallarmé: λ. χ. «le mot Anastase,—née pour le papier de Hollande» κτλ.—Μιὰ Ἀνία, σπαραγμένη ἀπ' τίς ἐλπίδες. Ἡ Ἀνία ἐκφράζει τὴ στωικὴ ἡρεμία ψυχῆς, πού ἐγεύθηκε τὰ πάντα καὶ ἐγνώρισε τὴ ζωὴ· μὰ οἱ ἐλπίδες τὴν πικραίνουν ὀλοένα, ταράζοντας τὴν τελειωτικὴν ἀπάθειά της, χωρὶς νὰ ὀληθεύουν ποτέ, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ φύγουν γιὰ πάντα. Αὐτὲς τὸν παραπέθουν νὰ δίνη πίστη, πὼς ἡ ἀνάμνησή του θὰ μείνῃ οἰώνια σ' αὐτούς, πού τοῦ σαλεύουν τὸ μαντήλι τοῦ ὕστατου «χαῖρε».—Μιὰ ἀνία πιστεύει, τὸ χαῖρε τῶν μανηλιῶν—πεβλ. ἡ ξανθειὰ ἀγωνία κτλ.—Μὰ ἄκου ὡς τόσο... Τὸ λέει γιατί πρὸ ὀλίγου τὸν ἐτάραξε σὰν προαίσθησις ἢ ὀπτασία τοῦ ναυαγίου· τὸ τραγούδι τῶν ναυτῶν τοῦ ξαναζωντανεύει τὸν πόθο.

Στὸν «Sonneur»: τὸ ἀγόρι καὶ τὸ σήμαντρο ἀνταλλάσσουν σὰ δῶρο ἕναν χαρούμενον ὄρθρο. Ὁ καμπανοκρούστης σημαίνει, καθισμένος στὸ μαρμαρίνο πεζοῖλι τοῦ καμπαναριοῦ. Ἐδῶ, στὰ Γαλλικά, μιὰ θαυμαστὴ παρήχησις:

n'entend descendre à lui qu'un tintement lointain.

—Φρικιάζει τὸ ἀξεροζίζωτο φτέρωμα: ὁ πόθος τοῦ ἰδανικοῦ δὲν βγαίνει παραπέρα ἀπὸ μιὰ παρορητικὴ φρικίαση, ἀνάμεσα ἀπ' τὰ φτερά, πού δὲν σαλεύουν.—Ὁ Σατανᾶ: σ' αὐτὸν ἀποιείνεται, γιατί εἶναι ἀντίπαλός του στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀνατολή τοῦ Ἰδανικοῦ: συμβολίζει τίς ὑλιστικὲς δυνάμεις, πού κυριαρχοῦν στὴ μεθυσμένη νύχτα (la nuit désireuse).

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

[Οι ετόμνες σελίδες είναι παρμένες από μιὰ διάλεξη πού δημοσιεύθηκε τὸν Ἰούνιο τοῦ 1902 στὴ «Revue d' Histoire et de Critique Musicales»: «Γιὰ τὴ θέση τῆς μουσικῆς στὴ γενικὴ ἱστορία». Οἱ σελίδες αὐτὲς εἶναι σὰν εἰσαγωγή στὸ βιβλίο τοῦ Romain Rolland «Οἱ μουσικοὶ ἔνδς καιροῦ», 1908. Ἄν καὶ γραφῆκανε ἐδῶ καὶ εἴκοσι χρόνια, βλέπει κανεὶς ἀπὸ τότε ποῦ ἦταν ἡ οὐσία τῆς σκέψεως τοῦ Rolland ὄχι μόνο γιὰ τὴ μουσικὴ καὶ γιὰ τὸν ἐξέχοντα καὶ παραγνωρισμένο τῆς ρόλου στὴ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὁλόκληρὴ τὴν τέχνη καὶ γενικὰ γιὰ τὴν ἀνθρώπινη κίνηση, δειχνουν μὲ πόσο ἐπιθεορο καὶ μὲ πόσο πλατὺ πνεῦμα ἔγραψε ὁ συγγραφεὺς τὰ ἔργα του, πού ἀναφέρονται στὴν ἱστορία τῆς μουσικῆς καὶ στὴ μουσικὴ κριτικὴ].

Ἡ μουσικὴ ἀρχίζει μόνο τώρα νὰ παίρνει τὴ θέση, πού τῆς ἀνήκει στὴ γενικὴ ἱστορία. Εἶναι περίεργο, πὼς τόσοι καὶ τόσοι θέλησαν νὰ δώσουν μιὰ συγκεφαλαιώση τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, παραλείποντες μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ βαθεῖες του ἐκδηλώσεις. Ἄλλὰ μήπως δὲν ξαίρουμε πόσο δύσκολα κατάρθωσαν εἰ ἄλλες τέχνες, πὸ εὐνοημένες ὡστόσο, πὸ εὐπρόσιτες στὴ διανόηση, νὰ πάρουν μιὰ θέση στὴ γενικὴ ἱστορία; Ἡ μήπως εἶναι πολὺς καιρὸς, πού ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὴ γενικὴ ἱστορία, ἡ ἱστορία τῆς λογοτεχνίας, τῶν ἐπιστημῶν, τῆς φιλοσοφίας, ὅλης τῆς ἀνθρώπινης σκέψεως; Καὶ ὅμως ἡ πολιτικὴ ἱστορία ἔνδς ἔθνους δὲν εἶναι παρὰ ἡ πιὸ ἐπιπόλαιη ἀποψη τῆς προσωπικότητός του. Γιὰ νὰ γίνει γνωστὴ ἡ ἐσωτερικὴ του ζωὴ, πού εἶναι ἡ πηγὴ τῆς ἐνεργείας του, πρέπει νὰ εἰσχωρήσει κανεὶς ἔως τὴν ψυχὴν του διὰ μέσου τῆς λογοτεχνίας, τῆς φιλοσοφίας, τῶν τεχνῶν, ὅπου ἀντανανκλῶνται οἱ ἰδέες, τὰ πάθη, τὰ δειρα ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους.

Εἶναι γνωστὸ πόσο ἡ λογοτεχνία ὠφελεῖ τὴν ἱστορία, πόσο μπορεῖ νὰ βοηθήσει π. γ. ἡ ποίηση τοῦ Corneille καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ Descartes στὴν κατανόηση τῶν γαλλικῶν γενεῶν τῆς συνθήκης τῆς Βεσφαλίας ἢ πόσο ἡ ἐπανάσταση τοῦ 89 θὰ ἦταν νεκρὸ γράμμα, ἂν δὲν μᾶς ἦταν γνώριμες εἰ σκέψεις τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν καὶ τῶν Σαλονιῶν τοῦ 18ου αἰῶνος. Ἐχει ἐνοηθεῖ πόσο εἶναι πολὺτιμες, γιὰ τὴ γνώση μιᾶς ἐποχῆς, οἱ πληροφορίες πού μᾶς δίνουν οἱ πλαστικὲς τέχνες: ἡ φυσιογνωμία τῆς, οἱ τύποι, οἱ κινήσεις, τὰ φορέματα, οἱ μῶδες, ὁλόκληρη ἡ μορφὴ τῆς καθημερινῆς τῆς ζωῆς ἀνασταίνονται. Καὶ πόσες πληροφορίες γιὰ τὴν ἱστορία! Ὅλα περιέχονται σ' αὐτό: κάθε πολιτικὴ ἐπανάσταση ἔχει τὸν ἀντίκτυπό της σὲ μιὰ καλλιτεχνικὴ ἐπανάσταση, καὶ ἡ ζωὴ ἔνδς ἔθνους εἶναι ἕνας ὀργανισμὸς, ὅπου ὅλα συνδέονται, τὰ οικονομικὰ φαινόμενα μὲ τὰ καλλιτεχνικὰ φαινόμενα.... Ἄλλὰ ἡ μεγαλειότερη ἱστορικὴ ὑπερησία τῶν τεχνῶν, εἶνε τὸ ὅτι μᾶς βάζουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν καρδιὰ μιᾶς ἐποχῆς, ὅτι μᾶς κἀνουν ν' ἀγγίξωμε τὸ βάθος τῆς αἰσθηματικότητός της. Φαινομενικὰ, ἡ λογοτεχνία καὶ ἡ φιλοσοφία μᾶς πληροφοροῦν σαφέστερα, ἀνάγοντας σὲ τύπους εὐκρινεῖς καὶ ὠρισμένους τοὺς χαρακτήρες μιᾶς ἐποχῆς. Ἄλλὰ εἰσάγουν μιὰν ἀπλοποίησιν ψεύτικη, δίνουν μιὰ

ἰδέα δύσκαμπτη καὶ φτωχὴ... Ἡ Τέχνη μᾶς δίνει μιὰ εἰκόνα τοῦ πνεύματος πολὺ πιὸ πλούσια. Εἶναι ἕνα εἶδος, ὄχι μονόχρωμου ἰχνογραφήματος, ἀλλὰ τζαμιὸ καθεδρικῆς ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι μιὰ ἀπλὴ εἰκόνα. Ἐχῶ ὑπ' ὄψη μου τὰ γοτθικὰ ἐκεῖνα γυάλινα στολισματα, σὲ σχῆμα ρόδου, πρετόντα τῆς γαλλικῆς τέχνης, τῆς καθεαυτοῦ γαλλικῆς τέχνης τῆς Καμπανίας, καὶ τῆς Ile—de—France καὶ σκέπτομαι: νὰ ὁ λαὸς πού λέε πὼς ἔχει χαρακτηριστικὸ τὴ φρόνησιν καὶ ὄχι τὴ φαντασία, τὴ λογικὴ καὶ ὄχι τὴν ἰδιοτροπία, τὸ σχέδιο καὶ ὄχι τὸ χρωματισμὸ. Καὶ ὁ λαὸς αὐτὸς δημιούργησε αὐτὰ τὰ μουσικοπαθῆ ρόδα τῆς Ἀνατολῆς.

Ἔτσι λοιπὸν ἡ γνώση τῶν τεχνῶν πλαταίνει καὶ δίνει ψυχὴν στὴν ἰδέα, πού ἔχει σχηματίζει κανεὶς γιὰ ἕνα λαὸ, ὀδηγημένος μόνο ἀπὸ τὴ λογοτεχνία του.

[Ὁ συγγραφεὺς δείχνει ἔπειτα τὴ σκεπτικὴ συνάφεια μεταξὺ τῆς ἱστορίας τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ἱστορίας τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ὅλης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς].

Ἐπάρχουν μάλιστα μερικὲς περιπτώσεις πού ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ μόνη ἔνδειξη μιᾶς ὁλόκληρης ἐσωτερικῆς ζωῆς πού δὲν ἐξωτερικεύεται καθόλου.—Τὶ μαθαίνουμε ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἱστορία τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας τοῦ 17ου αἰῶνος;—Μιὰ συνέχεια ἀπὸ αὐλικὲς διαβολές, στρατιωτικὲς ἀποτυχίες, μαζεμμένες καταστροφές, πριγκηπικὸς γάμος, ἑορτὲς καὶ δυστυχίες. Πὼς νὰ ἐξηγήσουμε λοιπὸν τὴν ὅμοια μὲ θαῦμα ἀνάσταση τῶν δύο αὐτῶν λαῶν, στὸν 18ον καὶ 19ον αἰῶνα;—Τὸ ἔργο τῶν μουσικῶν τους, μᾶς κἀνει νὰ τὸ διαδλέψωμε μᾶς δείχνει, στὴ Γερμανία, θησαυροὺς πίστεως καὶ ἐνεργείας, πού μαζεύονται σιωπηλά, μᾶς δείχνει χαρακτήρες ἀπλοϊκοὺς καὶ ἤρωικοὺς, τὸν θαυμάσιο Ἐρρίκο Schütz, πού, κατὰ τὴ διάρκειαν τοῦ Τριακονταετοῦς πολέμου, μέσα στὶς χειρότερες καταστροφές πού ἐρήμωσαν ποτὲ μιὰ πατρίδα, ἐξακολουθεῖ νὰ τραγουδεῖ ἤτυχα τὴν πίστην του, τὴ δυνατὴ, τὴ μεγαλειώδη, τὴν ἀσάλευτη γύρω του ὁ Ἰωάννης-Χριστόφορος Μπάχ, ὁ Ἰωάννης-Μιχαὴλ Μπάχ, πρόγονοι τοῦ μεγάλου Μπάχ, πού φαίνονται νὰ ἔχουν μέσα τους τὴν προαίσθησιν τῆς μεγαλοφυΐας πού θὰ γεννηθεῖ ἀπ' αὐτοὺς: ὁ Πάχελμτελ, ὁ Κίναου, ὁ Μπουστεχοῦδε, ὁ Ζάχσο, ὁ Ἐρλεμπαχ—μεγάλες ψυχὲς κλεισμένες ὅλη τους τὴ ζωὴν σὲ στενὸ κύκλο μιᾶς μικρῆς ἐπαρχιακῆς πόλεως, γνωστοὶ ἀπὸ μιὰ χούφτα ἀνθρώπους, χωρὶς φιλοδοξία, χωρὶς ἐλπίδα νὰ ἐπιζήσουν, τραγουδώντας γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους μόνο καὶ γιὰ τὸ Θεὸ τους, καὶ πού, ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς εἰδικὰς καὶ δημόσιες λύπες μαζεύουν σιγά, ἐπίμονα, θησαυροὺς δυνάμεως καὶ ἠθικῆς υγείας, χτίζοντας πέτρα μὲ πέτρα τὸ μελλούμενο μεγαλεῖο τῆς Γερμανίας.

Τὴν ἴδια ἐποχὴν ἔσπᾶει καὶ στὴν Ἰταλία ἕνας μουσικὸς ἀναδρασμὸς: ἐσχύνεται σ' ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπην ὑποδουλώνει τὴν Γαλλία, τὴ Γερμανία, τὴν Αὐστρία, τὴν Ἀγγλία, δειχνοντας ποῖα ἦταν ἀκόμη στὸν 17ον αἰῶνα ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Ἰταλικοῦ πνεύματος: καὶ κάτω ἀπὸ τὴν πομπώδη καὶ ἀκατόνιστη αὐτὴ πληθωρικότητα μουσικῆς δημιουργίας μιὰ σειρά μεγαλοφυῆς βλαστῆς καὶ συγκεντρωμένες, ὅπως ὁ Μοντε-

βέρντι στὴ Μάντουα, ὁ Καρίσσιμι στὴ Ρώμη, ὁ Προβεντσάλε στὴ Νεάπολι μαρτυροῦν πόσο αὐστηρὸ μεγαλεῖο ψυχῆς καὶ πόση ἀγνότης καρδιάς μπεροῦσε νὰ διατηρηθεῖ μέσα στὴν ἐλαφρότητα καὶ στὴν ἀκολασία τῶν Ἰταλικῶν αὐλῶν. Νὰ ἕνα παράδειγμα πὸ χτυπητὸ ἀκόμα:—Δὲν εἶναι πιθανὸ νὰ ξαναπεράσει ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ μιὰ ἐποχὴ τόσο τρομερῆ, ὅσο ἦταν τὸ τέλος τοῦ ἀρχαίου κόσμου: ἡ ἀποσύνθεσιν τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας καὶ εἰ μεγάλες ἐπιδρομὲς τῶν βαρβάρων. Καὶ ὅμως, κάτω ἀπὸ τὸ σωρὸ τῶν ἐρείπιων πού κάπνιζαν ἀκόμα, ἐξακολουθοῦσε νὰ καίει ἡ ἀγνὴ φλόγα τῆς τέχνης. Τὸ πάθος τῆς μουσικῆς συνέδεσε τοὺς βαρβάρους νικητὲς μὲ τοὺς νικημένους Γαλάτες-Ρωμαίους. Οἱ ἀπαίσιοι Καίσαρες τῆς παρακμῆς καὶ οἱ Βισιγόθοι βασιλεῖς τῆς Τουλούζας ξετρελλαινόνταν καὶ οἱ δύο γιὰ συναυλίες. Τὰ ρωμαϊκὰ σπίτια καὶ τὰ μισοάγρια στρατόπεδα ἀντηχοῦσαν ἀπ' τοὺς ἤχους τῶν ὀργάνων. Ὁ Κλοδὸς ἔφερε ἀπ' τὴν Κωνσταντινούπολη μουσικοὺς.—Ἄλλὰ ἀγάπη μόνο γιὰ τὴν τέχνη δὲν θὰ εἶχε σημασία: ἐκεῖνο πού εἶναι πολὺ πιὸ σημαντικό εἶναι ὅτι ἡ ἐποχὴ ἐκεῖνη ἐδημιούργησε μιὰ καινούργια τέχνη. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀναστάτωση τῆς ἀνθρωπότητος βγήκε μιὰ τέχνη τόσο τελεία, τόσο ἀγνή, ὅσο καὶ τὰ ἀριώτερα δημιουργικὰ ἔργα τῶν εὐτυχισμένων χρόνων: εἶναι τὸ γρηγοριανὸ ἄσμα, πού κατὰ τὸν κ. Γκεβάρ (Gevaert) πρωτοβγήκε στὸν 4ον αἰῶνα διὰ μέσου τοῦ ψαλμοῦ ἀλληλουῖα, «φωνὴ νίκης τοῦ χριστιανισμοῦ ἔπειτα ἀπὸ δύο μισοὺ χρόνων διωγμοῦ», καὶ πού τὰ ὀριστοουργήματά του φαίνονται νὰ εἶναι τοῦ τέλους τοῦ 7ου αἰῶνος μεταξὺ τοῦ 560 καὶ τοῦ 600, δηλ. μεταξὺ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Γότθων καὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Λομβαρδῶν, «σὲ μιὰ ἐποχὴ, πού παρουσιάζεται στὴ φαντασία μας σὰν μιὰ ἀδιάκοπη συνέχεια πολέμων, σφαγῶν, καταστροφῶν, ἀσθενειῶν, πείνας, κατακλυσμῶν, τέτοιαν πού ὁ Ἅγιος Γρηγόριος βλέπει τὰ συμπτώματα τοῦ τέλους τοῦ κόσμου καὶ τὰ προμηνύματα τῆς Τελευταίας Κρίσεως». Καὶ ὅμως, ὅλα τὰ τραγούδια αὐτὰ ἀποπνέουν τὸ ἄρωμα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλπίδας γιὰ τὸ μέλλον. Μιὰ βουκολικὴ ἀπλότης, μιὰ σοβαρὴ καὶ φωτισμένη ἠρεμία γραμμῶν σὰν σὲ ἑλληνικὸ ἀνάγλυφο: μιὰ ποίηση ἐλεύθερη, ποτισμένη ἀπ' τὴ φύσιν: μιὰ τρυφερὴ καλωσύνη τῆς καρδιάς υπερβολικὰ συγκινητικὴ: νὰ ποῖα ἦταν ἡ τέχνη πού βγήκε ἀπὸ βαρβάρους καὶ πού δὲν ἔχει τίποτε τὸ βαρβαρικὸ: «μάρτυς τῆς ψυχικῆς καταστάσεως ἐκεῖνων πού ἔζησαν ἀνάμεσα σὲ τόσα φοβερὰ γεγονότα».—Καὶ δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι ἔχουμε ἐπὶ τοῦ προκειμένου μιὰ τέχνη μοναστηριακὴ καὶ καλογεριστικὴ, κλεισμένη σὲ κόσμον περιορισμένο. Ἦταν τέχνη λαϊκὴ, πού ἐδασίλειφε σ' ὅλο τὸν ἀρχαῖο ρωμαϊκὸν κόσμον. Ἀπὸ τὴ Ρώμη πέρασε στὴν Ἀγγλία, στὴ Γερμανία, στὴ Γαλλία. Ἐπῆρξε ὅσο καμμιά ἄλλη τέχνη, ἀντιπροσωπευτικὴ μιᾶς ἐποχῆς. Ὅταν ἐδασίλειαν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μεγάλου Καρόλου, ἔταν δηλ. ἡ τέχνη αὐτὴ ἦταν στὴ χρυσὴ τῆς ἐποχῆς, οἱ πριγκηπες εἶχαν ἀπόλυτα ἀφιερωθεῖ σ' αὐτήν. Ὁ Μέγας Κάρολος καὶ ὁ Λουδοβίκος ὁ Εὐσεβὴς περνοῦσαν ἡμέρες ὁλόκληρες τραγουδώντας καὶ ἀκούγοντας τραγούδια, ἐντελῶς ἀπορροφημένοι ἀπ' αὐτά. Ὁ Κάρολος ὁ Φαλακρὸς μ' ὅλες τίς φασκίριες τῆς βασιλείας του, διατηροῦσε μουσικὴ ἀλληλογραφία

καὶ συνέθετε μουσικὰ κομμάτια μὲ τὴ συνεργασία τῶν καλογήρων τῆς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γκάλλ, κέντρου μουσικοῦ τοῦ κόσμου τοῦ 9ου αἰῶνος. Δὲν ὑπάρχει συγκινητικώτερο ἀπ' αὐτὴ τὴ καλλιτεχνικὴ κατάνυξη, αὐτὴ τὴ χαρούμενη ἀνθησιν τῆς μουσικῆς, παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια, στὸ πείσμα ὄλων, ἀνάμεσα σ' ὅλες τίς κοινωνικὲς ταραχές.

Ἔτσι ἡ μουσικὴ μᾶς δείχνει ἐδῶ τὴν ἀλληλουχίαν τῆς ζωῆς κάτω ἀπὸ τὸ φαινομενικὸ θάνατο, τὴν αἰώνια ἀνανέωση κάτω ἀπ' τὴν καταστροφὴ τοῦ κόσμου. Πὼς θὰ ἦταν δυνατό νὰ γραφεῖ ἡ ἱστορία τῶν ἐποχῶν αὐτῶν, ἂν παραμεληθοῦν μερικὸι ἀπὸ τοὺς πιὸ οὐσιώδεις χαρακτήρες των; Πὼς θὰ ἐνοηθοῦν, ἂν παραγνωρισθεῖ ἡ ἀληθινὴ ἐσωτερικὴ τους δύναμη; Καὶ ποῖος ξαίρει, ἂν αὐτὸ τὸ ἀρχικὸ λάθος δὲν ὀδηγεῖ στὴ διαστροφὴ τῆς μορφῆς, ὄχι μόνον μιᾶς στιγμῆς τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ τῆς ἱστορίας ὁλόκληρης; Ποῖος ξαίρει, ἂν αὐτὲς οἱ λέξεις Ἄναγέννησιν καὶ Παρακμὴ, πού δίνουμε σὲ μερικὲς περιόδους τοῦ κόσμου δὲν προέρχονται, ὅπως στὸ προηγούμενο παράδειγμα, ἀπὸ τὸ ὅτι περιορίζουμε τὴν ἐξέτασή μας σὲ μιὰ μόνον ἀποψη τῶν πραγμάτων; Μιὰ τέχνη μπορεῖ νὰ παρακμάσει: μὰ ἡ τέχνη πεθαίνει ποτέ; Μεταμορφώνεται, προσαρμόζεται στὶς περιστάσεις. Εἶναι φανερό, ὅτι σ' ἕνα λαὸ κατεστραμμένο, βασιανισμένο ἀπὸ τὸν πόλεμον ἢ τίς ἐπαναστάσεις, ἡ δημιουργικὴ δύναμη μπορεῖ δύσκολα νὰ ἐξωτερικευθεῖ μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ: ἡ ἀρχιτεκτονικὴ χρειάζεται χρημάτα καὶ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ νέες οἰκοδομὲς, ἀπὸ καλοπέρασιν καὶ πεποίθησιν στὸ μέλλον. Μπορεῖ μάλιστα νὰ πεῖ κανεὶς, πὼς εἰ πλαστικὲς τέχνες γιὰ ν' ἀναπτυχθοῦν ἔχουν γενικὰ ἀνάγκη ἀπὸ πολυτέλεια καὶ ἀνάπουσιν, ἀπὸ μιὰ τάξιν ἐξευγενισμένη, μιὰ σχετικὴ ἰσορροπία πολιτισμοῦ. Μὰ ἔταν οἱ ὕλικὲς συνθήκες γίνονται σκληρές, ἔταν ἡ ζωὴ γίνεται δύσκολη, φτωχεῖα, γεμάτη φροντίδες πού καταπονοῦν, ἔταν τῆς εἶνε ἀπαγορευμένο ν' ἀνοιχθεῖ πρὸς τὰ ἔξω, μαζεύεται στὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ ἡ αἰώνια τῆς ἀνάγκη τῆς εὐτυχίας τῆς δείχνει ἄλλους δρόμους καλλιτεχνικοὺς. Τὸ ὄρατον μετασχηματίζεται, παίρνει χαρακτήρα πὸ ἐσωτερικὸ, προσφεύγει στὶς πιὸ βαθεῖες τέχνες: τὴν ποίησιν, τὴ μουσικὴν. Δὲν πεθαίνει. Πιστεύω μ' ὅλη μου τὴν εὐλαχίαν, πὼς δὲν πεθαίνει ποτέ. Δὲν ὑπάρχει οὔτε θάνατος, οὔτε ἀναγέννησιν τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ φῶς δὲν ἔπαυσε ποτὲ νὰ καίει: μόνο πὼς ἀλλάζει θέσιν, πηγαίνει ἀπ' τὴν μιὰ τέχνην στὴν ἄλλη, ὅπως ἀπὸ τὸν ἕνα λαὸν στὸν ἄλλο. Ἄν μελετᾶτε μιὰ τέχνην μόνο, φυσικὰ θὰ βρῆτε τὴν ἱστορία διακοπῆς, περιόδους, πού ἡ καρδιὰ παύει νὰ λειτουργεῖ. Ἄλλὰ ἂν ἔχετε μιὰ γενικὴ ἀποψη ὄλων τῶν τεχνῶν θὰ αἰσθανθεῖτε νὰ κυλάει σὰν ποτάμι ἡ αἰωνιότης τῆς ζωῆς.—Νὰ γιὰτὶ πιστεύω πὼς στὴ βάση κάθε γενικῆς ἱστορίας, χρειάζεται ἕνα εἶδος συγκριτικῆς ἱστορίας ὄλων τῶν μορφῶν τῆς τέχνης: ἡ παράλειψιν καὶ μιᾶς μόνο, κινδυνεύει νὰ δώσει μιὰ ψεύτικη ἰδέαν ὁλόκληρης τῆς ἄλλης εἰκόνας. Ἀντικείμενον τῆς ἱστορίας πρέπει νὰ εἶναι ἡ ζωντανὴ ἐνότης τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος. Καὶ γι αὐτὸ πρέπει νὰ συγκρατεῖ τὴ συνοχὴ ἀνάμεσα σ' ὅλες του τίς σκέψεις.

* *

Ἄς προσπαθήσουμε νὰ καθορίσουμε τὴ θέσιν τῆς μουσικῆς στὴ συνέχεια μέσα τῆς ἱστορίας.—Ἡ θέσιν αὐτὴ εἶναι

πολύ πιδ σημαντική απ' ότι συνήθως τήν φαντάζονται. Η μουσική φτάνει ως τήν αρχή του πολιτισμού. Σ' εκείνους που τήν θέλουν χθεσινή, πρέπει να θυμίσουμε τον Αριστόξενο (1) από τον Τάρκντα, που θεωρούσε, ότι η παρακμή της μουσικής άρχισε από τον Σοφοκλή και τον Πλάτωνα, άνθρωπο με πολύ εξευγενισμένη καλλισθησία, και που εβρισκε πώς από τον 7ον αιώνα και τις μελωδίες του Ολύμπου (2) δεν είχε παραχθεί τίποτα αξιόλογο.

Από αιώνα σε αιώνα επαναλαμβάνονταν, πώς η Μουσική είχε φθάσει στον κολοφώνα της και πώς δεν της έμενε πια παρά να παρακμάσει. Δεν υπάρχουν εποχές που να μὴν είναι μουσικές. Δεν υπάρχουν λαοί πολιτισμένοι, που να μὴν υπήρξαν μουσικοί, έστω και σε μιὰ στιγμή της ιστορίας των, ακόμα κ' εκείνοι που είμαστε συνειθισμένοι να τους θεωρούμε σήμερον πιδ λίγο κατάλληλους για τή μουσική. Η Αγγλία π. χ. που ήταν ένα μεγάλο μουσικό έθνος έως τήν επανάσταση του 1688.

Υπάρχουν ιστορικές περιστάσεις πιδ ευνοϊκές από άλλες για τήν εξέλιξη της μουσικής; — Θά φαίνονταν φυσικό με μερικές επιφυλάξεις, πώς η μουσική άνθηση συμπίπτει με τήν παρακμή των άλλων τεχνών και μάλιστα με τις δυστυχίες μιᾶς χώρας. Τα πικραδείγματα, που φέραμε από τήν εποχή των Επιδρομών και από τον Ιταλικό και τον Γερμανικό 17ον αιώνα μάς κάνουν σχεδόν να το πιστέψουμε. Άλλωστε φαίνεται, από τήν πρώτη όψη, να είναι έτσι τα πράγματα, αφού η μουσική είναι μιὰ άτομική προσήλωση του νοῦ, που δεν ζητεί, για να υπάρξει, τίποτε περισσότερο από μιὰ ψυχή και μιὰ φωνή. Ένας δυστυχής τριγυρισμένος από αθλιότητα και καταστροφές, στη φυλακή χωρισμένος από τον υπόλοιπο κόσμο, μπορεί να δημιουργήσει ένα μουσικό ή ποιητικό άριστούργημα.

Κι όμως εδώ δεν πρόκειται παρά για μιὰ μορφή της μουσικής. Η μουσική, που είναι μιὰ εδóμυχη τέχνη, μπορεί να είναι και μιὰ κοινωνική τέχνη' μπορεί να είναι αποτέλεσμα της κατανύξεως και του πόνου, μὴ μπορεί να είναι και της χαρᾶς, και της απλής ζωηρότητος ακόμη. Υποτάσσεται στους χαρακτήρες όλων των λαών και όλων των καιρών κ' όταν είναι γνωστή ή ιστορία της και οι μορφές που έλαβε δια μέσου των αιώνων, δεν μπορεί κανείς για τις αντιφάσεις, που βκσιλεύουν στους όρισμούς:

(1) Ο Αριστόξενος, 325 π. Χ., μαθητής του Αριστοτέλη έγραψε δυό πραγματείες για τή Μουσική, τις «Αρχές» και τα «Στοιχεία». Από τα έργα αυτά έσώθηκαν αποσπάσματα, που έκοθησαν για πρώτη φορά στο Αμστερνταμ από τον Δανό Μάρκο Meibom στα 1652. Η τελευταία έκδοση, με Γερμανική μετάφραση, έγινε στο Βερολίνο από τον Παύλο Marquard στα 1868.

(2) Ο Όλυμπος αυτός έως πρό όλίγου έθεωρείτο μουσικό πρόσωπο σαν τον Μαρσούα, Όρφέα και άλλους. Η αλήθεια (όπως έχει αναμφισβήτητα αποδειχθεί) είναι, πώς ο Όλυμπος για τον έποιο γίνεται λόγος στη μελέτη αυτή, δεν είναι μυθικό πρόσωπο, αλλά ιστορικό. Μυθικό είναι μόνο ο πρώτος Όλυμπος, ο δὴθεν πρόγονος αυτού, που κατά τήν παράδοση ήταν μαθητής του Μαρσούα στη Φρυγία. Ο νεώτερος Όλυμπος είναι εκείνος, που έφερε μαζί με μερικούς άλλους συντρόφους του τήν αθηναϊκή τέχνη απ' τή Φρυγία στην Ελλάδα κατά τα μέσα του 7ου αιώνα π. Χ. Θεωρείται από όσους αρχαίους ασχολήθηκαν με τή μουσική ο πιδ κλασικός συνθέτης μελωδῶν. Τα έργα του στην αρχαία Ελλάδα πολλά χρόνια έθεωρούντο άριστούργηματα.

(Σημ. Μετ)

που τις έδωσαν οι αισθητικοί. Ο ένας τήν ονομάζει κινούμενη αρχιτεκτονική, ο άλλος ποιητική ψυχολογία. Ο ένας βλέπει μιὰ τέχνη έντελώς πλαστική και έξωτερικής εμφάνισης. Ο άλλος, μιὰ τέχνη καθαρά ήθικη: έκφρασης. Γι' αυτόν το θεωρητικό συστατικό της μουσικής είναι ή μελωδία: για κείνον ή άρμονία. Και αληθινά όλα αυτά είναι όρθά και όλοι τους έχουν δίκιο.

Η ιστορία άλλωστε οδηγεί όχι στο ν' άμφιβάλλει κανείς για όλα — απέχει πολύ από το σημείο αυτό — αλλά στο να πιστεύει κανείς μερικώς σε όλα, στο να ανάγει τις γενικές θεωρίες σε κρίσεις που άληθεύουν για μιὰ ομάδα γεγονότων και μιὰ ώρα της ιστορίας, σε αποσπάσματα της αλήθειας. Κ' είναι σωστότατο να δίνονται στη μουσική όλα τα όνόματα που αναφέραμε: είναι αρχιτεκτονική ήχων, σε μερικούς αιώνες αρχιτεκτονικής και για τους αρχιτεκτονικούς λαούς, άν μπορώ να έκφρασθώ έτσι, όπως για τους Φραγκο-Φλαμανδούς του 15ου και του 16ου αιώνα. Είναι σχέδιο, γραμμή, μελωδία, πλαστική ώραιότης, για τους λαούς που έχουν τήν αντίληψη και τή λατρεία της φόρμας, για τους λαούς ζωγράφων και γλυπτών, όπως οι Ιταλοί. Είναι έσωτερική ποίηση, λυρικές διαχύσεις, φιλοσοφική σκέψη για τους ποιητικούς και τους φιλοσοφικούς λαούς, όπως οι Γερμανοί. Προσαρμόζεται σ' όλες τις κοινωνικές συνθήκες. Είναι τέχνη αόλης ποιητικής και ευγενικής στην εποχή του Φραγκίσκου του Α' και του Καρόλου του Η', — τέχνη πίστεως και άγῶνος στην εποχή της Μεταρρυθμίσεως, — τέχνη επίδειξεως και πριγκιπικής άλαζονείας επί Λουδοβίκου ΙΑ', — τέχνη σαλονιού τον 18ον αιώνα — στο πλήγισμα της επαναστάσεως ή λυρική έκφραση των επαναστατικών προσωπικοτήτων — θά γίνει ή φωνή των δημοκρατικών κοινωνιών του μέλλοντος, όπως ήταν ή φωνή των αριστοκρατικών κοινωνιών του παρελθόντος. Κανένας τύπος δεν τήν δεσμεύει. Είναι το τραγούδι των αιώνων και το άθος της ιστορίας: ουτρώνει πάνω από τή θλίψη, όπως και πάνω απ' τή χαρά της ανθρώπιότητας.

[Γίνεται από μιὰ πολύ σύντομη διαδρομή δια μέσου της ιστορίας της μουσικής τοποθετημένη μέσα στο σύνολο της ανάπτυξεως του πολιτισμού της Δύσεως, ο συγγραφέας βγάζει το παρακάτω συμπέρασμα.]

Το θέαμα της αιώνιας αυτής ανθήσεως της μουσικής είναι μιὰ ήθικη ευεργεσία. Είναι ένα ξεκούρασμα μέσα στη παγκόσμια ταραχή. Η πολιτική και ή κοινωνική ιστορία είναι ένας άγῶν χωρίς τέλος, μιὰ ώθηση της ανθρωπότητος προς μιὰ πρόοδο αιώνια: άμρισητούμενη, έμποδιζόμενη σε κάθε της βήμα, λίγο-λίγο κυριευόμενη από λυσώδη μαγία. Από τήν ιστορία όλης της τέχνης ξεχειλίζει ένας χαρακτήρας άφθονίας και ειρήνης. Έδώ δεν υπάρχει πρόοδος. Όσο μακρὰ κι' αν δοῦμε στα περασμένα θά καταλάθουμε, πώς ή τελειότης έχει πλέον επιτευχθεί και πολύ παράλογος θά ήταν εκείνος, που θά νόμιζε πώς οι προσπάθειες των αιώνων κατώρθωσαν να φέρουν τον άνθρωπο έστω και κατά μιὰ ιδέα πιδ κοντά στο ώραιον από τον καιρό του Αγίου Γρηγορίου και του Παλεστρίνα! Μὴ αυτό δεν είναι ούτε λυπηρό, ούτε ταπεινωτικό για το πνεῦμα: απ' ένκντίας Η τέχνη είναι το όνειρο της ανθρωπότητος, ένα όνειρο φωτός, έλευθερίας, γαληνιαίας δυνάμεως. Το όνειρο αυτό ποτέ δεν

ΜΟΥΣΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΙΣ = = = = =

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ 37 = = = = =

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ	ΔΡΑΧ. 15.—
» » ΕΞΗ ΜΗΝΕΣ	» 8.—
» » ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΓ	» 20.—
ΤΟ ΦΥΛΛΟ ΔΡΑΧ. 1.25	

προς τα 1483 για να σπουδάσει μέσ' στη Bruges τήν τέχνη τήν ονομαστή του Memling, δυνάμωσε μέσ' στην ψυχή του Rodenbach ή αισθηση των ευγενικών, λεπτών πραγμάτων. Μέσ' στα τραγούδια του δεν άπαντάται ούτε μιὰ βάρβαρη κραυγή — ή άγρια τρικυμία του δρόμου. Γι' αυτόν δεν υπάρχει παρά το ήρεμο, συγκρατημένο πάθος, ή σιωπηλή συμπάθεια, ή υπομονητική άνία, ή ευγενικώτατη ώραιοπάθεια, ή μοναξιά κ' ή νοσταλγία — όλη ή γοητεία ή εξαίσια της Bruges-la-Morte, της πόλεως «με τους ζωντανούς ναούς και με τους νεκρωμένους δρόμους», κατά τήν έκφραση του Huysmans.

Η ΓΟΗΤΕΙΑ των νεκρών νερών είναι, τι ένθουσιάζει ολοκληρωτικά και χωρίς όρια το Rodenbach. Όρισμένες σειρές τραγουδιών του, σαν το «Aquarium mental» κι ακόμα σαν το «Coeur de l'eau» μάς δίνουν τέλεια έκφρασμένο το πολύτροπον δράμα της ανεξάντλητης αυτής γοητείας. Τα σκεπτικά νερά, που ασάλευτα όνειρεύονται τή δόξα των ώκεανών με τα βαριά, γοργά καρδία, μιλούν στην ψυχή του μ' ένα τρόπο έντελώς ιδιαίτερο. Μπορεί να συνεννοηθεί μαζί τους. Ξαναβρίσκει μέσα σ' αυτά τον έξυτό του: τήν πλήξη του, τήν περισυλλογή του, τήν απομόνωσή του, το σκεπτικισμό του, τήν πένθιμη νοσταλγία του, τήν ήγεμονική του μοναξιά. Γιατί κι αυτός είναι σαν το «Aquarium mental», που «plaint tous les eaux vassales, Que la vie interesse et s'y associant».

ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ είναι ο Rodenbach στον τρόπο της έκφρασεώς του. Από τα πρώτα του ποιητικά βιβλία — τις «Θλίψεις», τή «Λευκή νεότητα», τον «Κοσμικό χειμώνα» κι άλλα — ως τα ώραιότερά του, τα τελευταία του — τή «Βασιλεία της σιωπής» και τις «Κλειστές ζωές» — διακρίνεται καθαρά ή θαυμαστή του δεξιότητα στην άπόδοση και των πιδ ακαθόριστων σχημάτων και των πιδ άτονων χρωματισμών και των πιδ φευγαλέων, άπροσδιόριστων ήχων. Είναι λεπτός και λεπτομερειακός συγχρόνως. Τα θέματά του είναι ώρισμένα. Επανέρχεται πάντοτε με στοργή και αγάπη σ' αυτά. Ποτέ όμως δε μάς τα ξαναδίνει όμοιότροπα. Πάντοτε διαφορετικά. Ένώ τα εξαγνίζει ως τήν τελευταία των ίνα, μάς τα παρουσιάζει ανεξάντλητα. Δεν είναι ξηρός. Ουδέ στεγνός. Γιατί κατέχει μιὰ πλούσια έκφραση, γιατί κατέχει τήν Ποίηση, που δεν είναι παρά έκφραση κ' αίσθημα. Και κάτι άλλο άπάνω απ' αυτά: ΟΡΑΙΟΤΗΣ.

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

παύει' και δεν έχουμε φόβο ούτε στο μέλλον να πάψει. Η άνησυχία μας ή ή υπερηφάνειά μας θά ήθελαν συχνά να μάς πείσουν, ότι έχουμε φθάσει στην κορυφή της Τέχνης και στην παραμονή της παρακμής. Γίνεται πάντοτε αυτό από τήν αρχή των αιώνων. Σ' όλες τις εποχές στέναξαν! «Όλα έχουν ειπωθεί και φθάνουμε πολύ άργά». — Όλα έχουν ειπωθεί, έσως: αλλά ακόμα όλα πρέπει να ειπωθούν. Η τέχνη είναι ανεξάντλητη, σαν τή ζωή. Τίποτε δεν μάς το δείχνει καλλίτερα απ' αυτή τήν άστείρευτη μουσική, αυτό το μουσικό ώκεανό, που γεμίζει τους αιώνες.

(Μετάφραση)

Π. Γ. Κ.

ΕΝΑΣ ΒΕΛΓΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

(Μερικοί χαρακτηρισμοί)

Ο GEORGES RODENBACH, ο σπουδαιότερος ίσως Βέλγος άντιπρόσωπος του Γαλλικού συμβολισμού. Ευγενικός, παθητικός και λεπτός. Ο,τι τον διακρίνει: ο συγκρατημένος του μουσικισμός, ή θαυμαστή του ώραιοπάθεια. Υπό το παρουσιαστικό ενός Ευρωπαίου των τελευταίων δεκαετηρίδων του δέκατου ένατου αιώνα, κρύβει τήν ψυχή ενός παλαιού, μεσαιωνικού ιδαλγού. Κατέχει σε μοναδικό βαθμό τήν αισθηση των λεπτών, άδρών πραγμάτων. Το βεβαιώνουν κ' οι τίτλοι ακόμα των ποιητικών του συλλογών: «Soirs de Province», «La tentation des nuages», «Le coeur de l'eau», «Le soir dans les vitres», «Le voyage dans les yeux» κλπ.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ των χειρών. Όπως ένας άλλος, σύγχρονός του, ο Γάλλος Ευγένιος Καρριέρ, υπήρξε και έσοχήν ο ζωγράφος των χειρών. Σε μιὰ δλόκληρη σειρά τραγουδιών — «Les lignes de la main» — ύμνει με ήρεμη περιπάθεια κ' έρωτικό μουσικισμό τήν άφθιτη δόξα των χειρών με τα μακρὰ δάχτυλα και τα στιλπνότατα νύχια, που παίζουν στην σάρκα σαν ένα κομμάτι κοραλλίου, των δροσερών χειρών, που μοιάζουν σε νάπαιξαν μέσ' στο νερό, των φεγγερών χειρών, των γέρικων και των νεκρών χειρών, των μαυρισμένων χειρών, που είναι γεμάτα από παράδοξες αναλαμπές μέσ' στα παλιά προγονικά πορτραίτα, των άσκητικών, μοναστηρίσιων χειρών, των γόνιμων χειρών, που σπέρνουν άδρά το στάρι ή τις ιδέες, των σκεπτικών, πραϋντικών χειρών.

Ο RODENBACH είναι ή Bruges, ή Bruges-la-Morte, καθώς τήν ονομάζει σε κάποιο ρομάντζο του, ή παχνιασμένη Βενετία της Φλάντρας. Η ψυχή του είναι άξημένη σαν άνθος περίεργο μέσ' στον άέρα της. Είναι γέμνη από τή μουσικοπάθεια των ναών της, από τή υπομονητική γαλήνη των πένθιμών της καναλιών, από τή γκριζα γοητεία των μεσαιωνικών της κτιρίων, από τή σιωπή των δρόμων της, από τή νοσταλγία των παραδόσεών της. Στην πόλη, που άφησε λαμπρά σημάδια μιᾶς εξαίρετης άναγεννώμενης τέχνης κι όπου υπάρχει ή ώραιότερη Μαντόνα του άγιογράφου Memling, ο «Άγιος Δονατιανός» του Van Eyck κ' ή «Κρίση του Καμβύση» του Gerard David, ενός πολύ προσωπικού ζωγράφου, που ήρθ' από τήν Όλλανδία

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΕΣ

Η ΓΛΥΠΤΙΚΗ

[Gabriel Séailles: "Ένας Έλληνας γλύπτης — Κωνσταντίνος Δημητριάδης. — Από την καλλιτεχνική επιθεώρηση «L'Art et les Artistes» του Παρισιού, 'Αρ. 29 — Ιούλιος 1922].

Ο κ. Δημητριάδης ανήκει και στην Ελλάδα μαζί και στη Γαλλία, δυο χώρες κλασσικές, που το πνεύμα τους συγγενεύει τόσο πολύ.

Είναι Έλληνας όμως δεν είναι καθόλου ξένος ανάμεσα μας. Νέος ακόμα έδημιούργησεν ένα έργο, όπου έλδωλώνονται οι πιο ψηλές ιδιότητες. Ο Ευγένιος Καρριέρ συνηθίζει να λέει τότε-τότε: «Δεν πρέπει να ζωγραφίζει κανείς παρά όταν είναι ανίκανος για ό,τι δήποτε άλλο». Ο Δημητριάδης γεννήθηκε γλύπτης. Βρήκε τον προορισμό του στην ίδια του φυσική κατασκευή.

Κατάγεται από τη Στενήμαχο, μικρή πόλη της Ανατολικής Ρωμυλίας, κοντά στη Ροδόπη, κοιτίδα του Ελληνικού Πολιτισμού. Για να γλυτώσει από τη Βουλγαρική τυραννία, ο πατέρας του κατέφυγε στην Αθήνα. Το παιδί είχε μέσα του ένα είδος πλαστικού ένστικτου, τη δεξιότητα να συλλαμβάνει τα σχήματα κ' αισθανότανε πολύ συχνά την ανάγκη να μετουσιώνει τους δραματισμούς του. Σε ηλικία πέντε χρονών έσκάλισε μ' ένα καρφί κ' ένα σφυρί στο κατώφλι του σπιτιού του ανθρώπινες μορφές, ψάρια και ζώα. Η οικογένειά του είχε πολλά μέλη κ' η κατάσταση της ή οικονομική ήταν μέτρια. Κερδίζοντας μόνος το ψωμί του, ο Δημητριάδης άρχισε τις σπουδές του στη Σχολή των Καλών Τεχνών της Αθήνας. Η εργασία υποκύπτουσα στη δυνατότητα κλίση του έφερε θαυμαστά αποτελέσματα. Το 1903 έγινε υπότροφος της ίδιας Σχολής των Καλών Τεχνών για να μπορέσει να τελειοποιηθεί σ' ένα μεγάλο καλλιτεχνικό κέντρο. Τον υποχρέωσαν να πάει στο Μόναχο, άλλ' ατύχως αισθανότανε μιαν άκατανίκητη έλξη προς τη Γαλλία, τη χώρα που δεν έπαψε από το 13ο αιώνα και δώθε να δίνει μεγάλους γλύπτες και μένει χωρίς αντίπαλο στο σημείο αυτό από το τέλος της Ιταλικής Αναγεννήσεως μέχρι σήμερα. Το 1904 έπειτα από μιαν σύντομη διαμονή στο Μόναχο, κατάφερε με πολλές κ' επίμονες προσπάθειες να πάει στο Παρίσι για να τελειοποιηθεί.

Οι κανονισμοί των υποχρέωναν ν' ακολουθήσει τα μαθήματα της Σχολής των Καλών Τεχνών του Παρισιού. Όπως και στην Αθήνα, διακρίθηκε, πέρασε μ' επιτυχία τους διαγωνισμούς και τιμήθηκε με μετάλλια.

Η διδασκαλία, που του παρείχετο δεν τον άφηκε χωρίς κάποιαν απογοήτευση. Γνωρίζει όμως εξ άλλου, πως ο καλλιτέχνης είναι τεχνίτης και πως οποιονδήποτε γλώσσα κι αν μιλεί πρέπει να είναι κύριος της τεχνικής και πως όσο ψηλότερα κι αν βλέπει, τόσο είναι απαραίτητο να κρατιέται και να οδηγείται από την επιστήμη. Μαθαίνει την τέχνη του ευσυνείδητα, γίνεται, ό,τι πρέπει να είναι στην αρχή — ένας άρχιεργάτης. Η ζωή του Παρισιού πρώτα-πρώτα τον

γοητεύει: Του δίνει ό,τι του έλειπε, την έντατική πνευματική ζωή, τους θησαυρούς της τέχνης του παρελθόντος, τους άγώνες και τα παραδείγματα του παρόντος. Παραδόθηκε σά μεθυσμένος σ' αυτή τη γόνιμη κίνηση.

Αλλά λίγο-λίγο οι διάφορες αντιφατικές θεωρίες, ο θόρυβος των σχολών, των ομάδων, που χτυπιούνται άναμεταξύ τους του κατέστησαν άναγκαία την αυτοσυγκέντρωση. Άκουσε αρκετά τους άλλους, άποφασίζει ν' άκούσει και τη δική του φωνή. Ρίχνεται στη δουλειά για να βρει τον εαυτό του. Ξέρει πως ο καλλιτέχνης δε μαθαίνει ν' άπογνωρίζεται με τις κουβέντες και τις μάταιες συζητήσεις, αλλά με την αυθόρμητη εργασία και με τη σκέψη: έτσι άποκαλύπτεται περισσότερο στον εαυτό του παρά στους άλλους.

Ζει τότε τη σκληρότατη ζωή του γλύπτη. Το πρώτο του έργο (1905) είναι ένα μεγάλο άγαλμα γυναίκας, όπου ήδη διερμηνεύει την τάση του ν' άποδώσει με τη μορφή την έκφραση μιās έσωτερικής ζωής.

Το σώμα, σύμφωνα με το στοχασμό του Λεονάρντο νά Βίντσι, έχει γίνει από μιā ψυχή και μιλεί σαν ένα πρόσωπο. Στο Σαλόν του 1905 εξέθεσεν ένα άγαλμα άντρικό, υπερφυσικού μεγέθους, το «Δίλημμα». Ο άντρας κάθεται σ' ένα βράχο με το κεφάλι στα δυο του χέρια γυρμένο, σέ μιā στάση, που δείχνει την άγωνία και το στοχασμό.

Ο Δημητριάδης είναι καλλιτέχνης: η τέχνη συνδέεται στενά με τη σκέψη του και με τα αισθήματά του. Το «Δίλημμα» ανταποκρίνεται στις άμφιβολίες του, στην εργασία της σκέψεως, με την ό,τιοια προσπαθεί να ταχτοποιήσει τις ιδέες του για να προβεί με βεβαιότητα στις ενέργειές του.

Το «Δίλημμα» μās δίνει την άνάμνηση του «Στοχαστή» του Ροντέν. Χωρίς άμφιβόλια ο Δημητριάδης υπέστη την επίδραση του μεγάλου δασκάλου: θέλει το άγαλμα να σηματοποιεί όγκο, να πιάνει μιā θέση στο διάστημα κ' οι όγκοι δεμένοι με τη μάζα να πλάθονται δυνατά. Άλλά ενώ συνήθως οι μαθητά του Ροντέν τον μιμούνται έξωτερικά, ξεπερνούν θεληματικά τα έλαττώματά του, μεταμορφώνουν τα σχήματα και συγγέουν το άγαλμα με το βράχο, ο Δημητριάδης, πιστός στο πνεύμα της φυλής του, κρατεί την ουσία του μέτρου. Άποστρέφεται τα «effets» της μισοτελειωμένης εκτελέσεως και τα λεγόμενα «βύρβαρα», οβέβαια τη φύση και ξαίρει, πως η παράδοση άρχίζει άπ' αυτή τη φύση, δηλαδή από το πνεύμα εκείνων, που την δημιούργησαν.

Όπως ο συμπατριώτης του ο Άντρέας Ζενιέ, έλεγε:

«Πάνω σέ νέους στοχασμούς κάνουμε άρχαίους στίχους», ένθυμούμενος ίσως τις πρώτες εικόνες, που άπεθαύμασε, τα αετώματα και τις μειόπες, σκέπτεται, πως τα άπομονωμένα άγάλματα φαίνονται σαν άποσπάσματα έργων, που πρέπει να ένώνονται με άλλες εικόνες (άλλα άγάλματα) κ' έτσι δημιουργώντας την άρχιτεκτονική του σταθμίζει τους όγκους και τις μάζες του σ' ένα σύνολο άρμονικό, ό, που η γλυπτική του άποκτά όλη την έκφραστική της αξία. Με τον τρόπον όμως αυτό, κυριεύεται από τις δυσκολίες της ζωής

τρέφει ψηλές φιλοδοξίες κάνει μεγάλα όνειρα άλλ' άμφιβόβλητ αν θα μπορέσει να τα πραγματοποιήσει ποτέ.

Υπό την πίεση των αίσθημάτων αυτών, για να τους δώσει μιαν έκφραση πλαστική, μ' ένα θάρρος άφελές άποφασίζει ν' άφιερώσει ένα μνημείο μεγαλοπρεπές (δώδεκα άγάλματα), που εκτελούμενο θα ήταν μιā νίκη, «Στους νικημένους της ζωής».

Επί τρία έτη κατά συνέλειαν εξέθεσε στο «Σαλόν των Γάλλων Καλλιτεχνών» άποσπάσματα αυτής της συνθέσεως που έπροκάλεσαν το ένδιαφέρον της κριτικής και των ειδικών. Στο Σαλόν του 1907 εξέθεσε τον «Άντρα», ένα χάλκινο άγαλμα υπερφυσικού μεγέθους.

Ένας άνθρωπος με κορμί δυνατό, με κεφάλι ένεργητικό, με το δεξιό πόδι τεντωμένο, το άριστερό λυγισμένο, άνασηκώνεται με τα δυο του χέρια, επί των ό,τιων στηρίζεται, κάνει μιā νέα προσπάθεια για να ξαναρχίσει τον άγώνα της ζωής.

Αυτό το όμορφο έργο, που σκολίζει σήμερα ένα δημόσιο κήπο της Άμιένης, τιμήθηκε με χρυσό μετάλλιο σέ κάποια έκθεση της Άμερικής.

Ό, παντάν μιā γυναίκα πεσμένη στα γόνατα, με το κεφάλι χωσμένο στα τεντωμένα της χέρια σέ μιā στάση άπελοπίσας κ' έγκαταλείψεως, δείχνει την αντίθεση της άδυναμίας καταβλημένης όριπτικά.

Το κορμί της κεραυνωμένης αυτής γυναίκας, εκτελεσμένο με πλαστική σοφία, του ό,τιου οι γραμμές προεκτείνονται έξακολουθητικά, είναι ένα περίφημο κομμάτι, όπου φαίνεται η θέληση του Δημητριάδη να σεβασθεί τους νόμους της φύσεως, να βγάλει την πνευματική συνείδηση από το σχήμα και την όμορφη αυτής της ίδιας της έκδηλώσεως του αισθήματος.

Το κεντρικό σύμπλεγμα, καλά τοποθετημένο, παρουσιάζει ένα άντρα και μιā γυναίκα, κάτου από τον πέπλο της έπιμαρμένης, της ό,ποιας το σχήμα διαγράφεται μυστηριωδώς.

Ηρθε ο πόλεμος, ο άπαίσιος πόλεμος, που δεν κατασφέρι μόνο τα άριστουργήματα του παρελθόντος, αλλά και καταδικάζει σέ άδράνεια τους καλλιτέχνες που δεν σκοτώνει.

Ο Δημητριάδης δεν έτελείωσε το μνημείο του. Για να παραγορηθεί, ά, θυμηθεί πόσοι και πόσοι διδάσκαλοι προγενέστεροι δεν κατάφεραν να τελειώσουν το έργο τους.

Το έργο του Μιχαήλ Άγγέλου έγινε από άποσπάσματα μεγαλοπρεπών μνημείων, που τα συνέλαβε, τάρχισε, αλλά δεν του δόθηκε ευκαιρία να τα συμπληρώσει.

Ο Δημητριάδης στενοχωρήθηκε γιατί βρέθηκε στην άνάγκη να περιορίσει τις φιλοδοξίες του. Άναγκάστηκε ν' άμνησθει για κάμποσο καιρό τα όνειρά του για τη σύνθεση μνημείων, όπου να διερμηνεύονται ιδέες αιώνας, για το παρουσάσμα μέσ' από τα συμπλέγματα των άγαλμάτων μιās άρχιτεκτονικής που να ξαίρει την άρμονία. Η άνάγκη όμως αυτή του έδωκε την ευκαιρία να δείξει την τεχνική του, την ποιικιλία του ταλέντου του, τη λεπτότητα και τη χάρη του, τη δεξιότητά του να καθορίζει το χαρακτηήρα σέ προτομές: δυνατές. Μās δίνει εικόνες: γυναικών με άρμονικώτατη χάρη, όπως η «Βακχίς», ή «Μαζεμένη γυναίκα», ή «Άουμένη», με το κορμί της λίγο γυρμένο, με τα χέρια

ψηλά, με τη χαριτωμένη νευρικότητα ενός σώματος έλαφροϋ, διαπλασμένου από τη γυμναστική και το χορό.

Εξέθεσεν ένα μεγάλο αριθμό προτομών, κατασκευασμένων έπειτ' από μιαν άμεση έταφή με τη φύση, που μās παρουσιάζουν την τεχνική του κρυμμένη στην έκφραση του χαρακτηήρος. Τη «Χορεύτρια», ένα κεφάλι γελαστό, έπάνω από ένα μακρό λαιμό, που φαίνεται πως συνεζίζει ένα κορμί με γραμμές κυματιστές: συμπαθητικές μορφές νεαρών γυναικών, σοβαρές φυσιογνωμίες πολιτικών άνδρων, έπίσημες προτομές πριγκίπων και πριγκηπισσών, την προτομή του Gabriel Séailles, που ένθυμίζει τις ώραιότερες προτομές της άρχαιότητας.

Ο Δημητριάδης δεν έκαμε ό,τι ήθελε: περιώρισε τις φιλοδοξίες του. Είναι αρκετά νέος όμως για να μπορέσει να πραγματοποιήσει τις έλπίδες του. Η Έλλάς, άφου τον ήγνόησε πολύν καιρό, άνεκάλυψε τέλος, ότι έχει ένα γλύπτη. Του έμπιστεύθηκε την εκτέλεση ενός μνημείου για άνάμνηση της Άπελευθερώσεως της νήσου Χίου.

Του δόθηκε η ευκαιρία να εκληρώσει, σέ ώριμότητα πιά, το όνειρο που είχεν από τη νεότητά του. Μά δεν έβγήκαμε ακόμα από τα δύσκολα χρόνια. Είθε να τον άφήσει η Είμαρμένη να προχωρήσει μπροστά, χωρίς να του κόψει άλλη μιā φορά το δρόμο!

(Μετάφραση)

P

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Στο Θιάσο Βεάκη—Νέξερ είχαν παραδοθει στα τέλη Ιουλίου, άπ' τους κ.κ. Νάσο Χρηστίδη και Ιωαν. Μ. Παναγιωτόπουλο, δυο πρωτότυπα έργα, που έπρόκειτο—όπως είχε άναγγελθεί άπ' την καθημερινή τύπο—να παιχτούν τις πρώτες μέρες του Σεπτεμβρίου. Έπειδή πολλοί λόγοι έμπόδισαν το άνέβασμα όχι μόνο αυτών των δυο, αλλά και μερικών άλλων πρωτοτύπων έλληνικών έργων, θεωρούμε υποχρέωσή μας, και για να λείψει κάθε παρεξήγηση, να δημοσιεύσουμε το πάρα κάτω γράμμα, που μās έστειλε ο διευθυντής του Θιάσου κ. Αιμίλιος Βεάκης:

«Αθήναι 11 Σεπτεμβρίου 1922

Φίλοι κύριοι Ν. Χρηστίδη και Ι. Μ. Παναγιωτόπουλε,

Παρακαλώ θερμά να με συχωρέσετε που δεν πρόφτασα μέσα στη φετεινή καλοκαιρινή περίοδο ν' άνεβάσω τα έργα σας «Ένα τραγούδι που σβύνει...» (Νάσου Χρηστίδη, δραματική κωμωδία σέ δυο εικόνες) και «Το τρίτο καλοκαίρι» (Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου, δράμα δίπρακτο).

Τα δυο αυτά—κατά τη γνώμη μου—άριώτατα θεατρικά έργα επιτρέψατέ μου να καταλέξω—μαζί με τη «Θυσία» του σεβαστού φίλου ποιητή Άρ. Προβελεγγίου, τους «Φιλανθρώπους» της κυρίας Άρτέμιδος Ντόκου και το «Καινούρι» Άίμα» του κυρίου Δ. Μπόγρη—στο δραματολόγιο του Θιάσου της Έταιρίας μας και γυμνάζοντας και δοκιμάζοντας τα το χειμώνα, να τ' άνεβάσω στην έπιστροφή μας, υπό καλλίτερες, όπως έλπίζω, συνθήκες, σέ ειρηνικώτερους καιρούς και σέ καλή θεατρική εποχή.

Έχω την πεποίθηση πως τα δυο αυτά έργα σας, μαζί

μέ τ' ἄλλα τρία πού ὠνόμασα πάρα πάνω, θά μοῦ δώσουν τήν εὐκαιρία νά παρουσιάσω στό θευτρικό καί φιλολογικό κοινό τῆς Ἀθήνας μιάν ἀξιοθαύμαστη παραγωγή τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος, βοηθώντας το ἔτσι στό ξεφανέρωμά του καί ἐσπληρώνοντας τόν προορισμό πού ἔταξα στόν ἑαυτό μου.

Μέ τήν ἐλπίδα πῶς θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά κρατήσω τὰ χειρόγρατά σας

Σᾶς εὐχαριστῶ δλόψυχα
ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΒΕΑΚΗΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Μονάχα ἡ ἀποστολή δυό ἀντιτύπων λαβαίνεται ἐπ' ὄψη)

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΒΟΥΤΥΡΑ : «Τό γκρέμισμα τῶν Θεῶν» καί ἄλλα διηγήματα.— Ἀθηναϊκόν Βιβλιοπωλεῖον Χ. Γανιάρη καί Σίας— Ἀθήναι, 1922— Δρχ. 6. (Θά γράψουμε στό ἐρχόμενο φύλλο).

ΓΚΥ ΝΤΕ ΜΩΠΑΣΣΑΝ : «Ἡ Δίς Μαργαριτάρη». — Μετάφρασις Ν. Πετρούτσου.— Ἐκδοσις Ζηκάκη— Ἀθήναι, 1922— Δρχ. 2.50.

ΤΟΛΣΤΟΗ : «Τί εἶδα σ' ὄνειρό μου» καί ἄλλα διηγήματα.— Μετάφρασις Ἑλένης Ι. Σιφναίου— Ἐκδοσις Ζηκάκη— Ἀθήναι, 1922— Δρχ. 3.50.

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ : «Οἱ πρόων ἄνθρωποι». — Μετάφρ. Πέτρου Πικροῦ— Ἐκδοτικός Οἶκος Χ. Γανιάρη καί Σίας— Ἀθήναι, 1922— Δρχ. 6.

Λ. ΤΟΛΣΤΟΗ : «Ἡ συζυγική εὐτυχία». — Μετ. Κ. Ψαρροῦ— Ἀθηναϊκόν Βιβλιοπωλεῖον Χ. Γανιάρη καί Σίας— Ἀθήναι, 1922— Δρχ. 5.

ΜΙΡ ΑΛΗ ΧΑΝΤΙΤ : «Στή χώρα τῶν ἐρώτων». — Μετ. Κ. Τρικογλίδη— Ἐκδοτικός Οἶκος Χ. Γανιάρη καί Σίας— Ἀθήναι, 1922— Δρχ. 5.

Η ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Σ' ἐν' ἀπό τὰ τελευταία τεύχη τῆς «Revue de l'Époque» τοῦ Παρισιοῦ δημοσιεύονται μερικά ἀποσπάσματα ἀπό τό «Εὐαγγέλιο κατά τόν Ἰούδα» τῶν Μ. καί Α. Audin. Ἐπειδή πρόκειται γιά ἕνα ἔργο εἰλικρινοῦς λυρισμοῦ, ἐξαιρετικά λεπτογραμμένης καί ποιητικώτατης πρόζας καί λιχνιστικῆς γοητείας, μεταφράζουμ' ἐδῶ κάποια κομμάτια ἀπό τό μέρος, πού ἐπιγράφεται «Μαρία». — Νομίζε κανεῖς, ἔτι διαβάζει τό «Ἄσμα ἁσμάτων» τῆς Π. Διαθήκης.

1

Μάγδαλα ! Πόλη γλυκιά, λίχνισε τήν ἀθυμία σου στήν ἄκρη τῆς λίμνης, πού τραγουδεῖ.

Οἱ θυγατέρες καί τὰ παιδιά τῶν ἀνθρώπων τρέχουν ἀπό τόν Κάρμηλο κι ἀπό τό Δίβανο κι ἀπό τό Ἐρμών κι ἀπό τό Γαλαὰδ κι ἀπό τό Σαρὼν κι ἀπό τό Ἰσραὴλ καί τό Ραμα.

Κατεβαίνουν τίς πλαγιές τῶν κοιλάδων ἴσαμε σέ γιά νά πνίξουν τοὺς πόνοους τῶν στο καθάριο γλυκόπιτο τῶν ἡδονῶν, πού προσφέρεις.

Ἡ ἀπό καρυδιές καί φοινικόδεντρα ζώνη σου σέ κρύβει ἀπό τὰ μάτια, πού δὲν ξαίρουν καθόλου ν' ἀγαποῦν. Τό μέτωπό σου ὑψώνεται ὑπερήφανο πρὸς τό γαλάζιο τοῦ οὐρανοῦ σου.

Εἶσαι ὁμορφη, ὡ βασίλισσα τῆς μικρῆς θάλασσας· τὰ μαλλιά σου εἶναι δάση, πού ξαπλώνονται ἡδονικά στὰ βαθιά τῶν κοιλάδων.

Καί κοντά σου δὲ σκέφτεται κανεὶς καθόλου τὸ θάνατο, γιὰτί εἶσαι τό δέντρο τῆς ζωῆς· μέσα στόν κήπο τῆς εἰρήνης.

2

Κοντά σου οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀγαθοὶ καί δὲν ξαίρουν τὸ μῖσος. Μέσ' στὰ τείχη σου δὲν ὑπάρχουν οὔτε πλούσιοι, οὔτε φτωχοί, οὔτε παπάδες ὑπερήφανοι, οὔτε ἀμικτωλοί, κολασμένοι.

Οἱ ἄνθρωποι τῶν Μαγδάλων δὲ μαζεύουν μέ στοργή θησαυρούς. Ἀλλὰ βάζουν στόν ἴδιο τόπο ὄλοι τὰ πλούτη τους κ' εἶν' εὐτυχημένοι, πού ἀγαπιοῦνται μεταξύ τους βαθιά.

Ἡ Μάγδαλα, δέντρο τῆς ζωῆς μέσα στόν κήπο τῆς εἰρήνης, θά μείνετε πάντα ὁ καθρέφτης μιᾶς μυστικῆς ἀνθρωπότητος. Κι ὅταν ὑποφέρουν οἱ ἄνθρωποι· θά σᾶς σκέφτονται καί θά σᾶς ἀναζητοῦν.

3

Κι ἂν τὰ Μάγδαλα εἶναι ἡ πιὸ γλυκιά μέσ' στίς πόλεις, ἡ Μαρία εἶναι ἡ ὁμορφότερη ἀνάμεσα στίς γυναῖκες τῶν Μαγδάλων.

Εἶναι μελαχροινὴ μὰ ὁμορφη, ὅπως οἱ τέντες τοῦ Κηδάρ, εἶναι μελαχροινὴ γιὰτί τήν κοίταξεν ὁ ἥλιος, εἶναι ὁμορφη σάν τὴ Θερσά καί σάν τὴ νύχτα ἡδονική, τὰ δόντια τῆς εἶναι σάν ἕνα κοπάδι ἀρνάδων, πού βγαίνουν δυό δυό ἀπ' τὸ λουτρό τους,

τὸ μάγουλό τῆς εἶναι σὰ ρόδι σκασμένο κάτου ἀπὸ τίς πτυχώσεις τοῦ πέπλου τῆς,

τὸ χαμόγελό τῆς εἶναι σάν ἕνα ποίμνιο, πού κατεβαίνει ἀπὸ τὰ βουνά, σὰ μιὰ πηγὴ σὲ κοιλάδα,

εἶναι ὁμορφη, εἶναι εὐχάριστη, εἶν' ἀχτινὸβολη καί γλυκιά.

5

Πλανώμενον μέσα στίς ὄχθες, τὸν εἶδε μιὰ μέρα μέσα στο φῶς καί τὴ δροσιά τῆς δεσμεύτριας μοναξιάς τῆς. Βάδιζε πολὺν καιρὸ, ὡς πού νά κουράσει τὸ φλογισμένο του σῶμα. Πλανιότανε τρεφόμενος μέ καρπούς καί πίνοντας ἀπὸ πηγές δροσερές.

Κ' ἡ περήφανη ἔγειρε τὸ φορτωμένο ἀπὸ ἀρώματα μέτωπό τῆς πρὸς τὸν δυστυχῆ.

Στὴν ὠχρὴ καί ξανθὴ του μορφῆ εἶδε μιὰ μεγαλειότητα, πού δὲν ὑπῆρχε σ' ὄλους ἐκείνους, πού ὡς τότε ἀγάπησε, μιὰν ὁμορφιά, πού δὲν εἶχαν οἱ θεοὶ τῶν ἐθνικῶν.

Κ' ἡ κουρασμένη τῆς καρδιά γοητεύθηκε.

Ἡ Ἰησοῦς ἐμίλησεν ἔτσι :

«Ἡ γυναῖκα τῶν Μαγδάλων, ἔρχομαι ἀπὸ μακρινὲς ἐρήμους, ὅπου ἡ καρδιά μου κουράστηκεν ἀσκητεύοντας. Περᾶστε δίχως νὰ μὲ δῆτε».

Κ' ἡ Μαρία ἀπάντησε :

«Ἐλάτε σεῖς πού ὑποφέρετε, τὰ Μάγδαλα δὲν ξανάθουν τὴ θλίψη, ἀλλὰ τὴ γιατρεύουν. Γιὰτί μέσα σ' αὐτὰ τὰ τείχη κανεῖς δὲν πρέπει νὰ ὑποφέρει».

Τὸ πρόσωπό σας δὲν εἶναι καθόλου καμωμένο γιά τίς σκληρὲς ἀγρυπνίες τῆς ἐρήμου κι οὔτε ἡ εὐθραυστὴ ὑπαρξή σας γιά τὰ οὐρλιάσματα τῶν προφητῶν. Ἐλάτε στὰ Μάγδαλα, πού βασιλεύει ἡ μεγάλη χαρὰ τῶν ἐρασμίων πολιτειῶν».

Κι ὁ Ἰησοῦς πῆγε στὰ Μάγδαλα.

Ὁ κ. F. Vermale ἐδημοσίευσεν ἕνα ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον ἔργο του γιά τὸν Ἰωσήφ ντὲ Μαίστρ, τίς «Notes sur Joseph de Maistre inconnu». Οἱ σημειώσεις αὐτὲς ἀναφέρονται πρὸ παντὸς στὴ νεανικὴ ἡλικία τοῦ φιλοσόφου τοῦ «Πάπα» καί τῶν «Ἐσπερίδων», στὴν ἐποχὴ τῶν παραισθησεῶν του. Μᾶς χρησιμεύουν ὅμως πολὺ γιά νὰ κατανοήσουμε τὸν τρόπο, μέ τὸν ὁποῖο καλλιεργήθηκε τὸ ἐξαιρετικὸ αὐτὸ πνεῦμα.

LA MUSE

PUBLICATION MENSUELLE: BELLES LETTRES - BEAUX ARTS - THEATRE - CRITIQUE = = = = = 37, RUE COLOCOTRONI, 37, - ATHÉNES - GRÈCE - ABONN. ÉTRANGER FR.S. 20 =

ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Λάβαμε τοῦτο τὸ μῆνα τὰ περιοδικά :

- «Ο ΝΟΥΜΑΣ». — Λογοτεχνικὴ ἐπιθεώρηση. (Ἰδρυθῆκε στὰ 1903) — Βγαίνει δυό φορές τὸ μῆνα. — Ἰδιοκτήτης, ἐκδότης καί διευθυντής : Δ. Π. Τυχκόπουλος — Τὸ φύλλο δρ. 3.
- «Ο ΦΑΡΟΣ». — Δεκαήμερον φιλολογικὸν περιοδικόν. — Ἐκδότης : Ν. Μεταξᾶς, Μ. Κωβλιός καί Σια. — Γραφεῖς : Ὁδὸς Σίντι Μιτουάλι ἀριθ. 30 — Ἀλεξάνδρεια (Αἴγυπτος).
- «ΠΑΙΔΙΚΗ ΧΑΡΑ». — Παιδικὸν περιοδικόν — Ἰδιοκτήτης

- τῆς καί διευθυντής : Ἄρ. Ι. Ράλλης — Ἀθήναι — Γραφεῖα : Ὁδὸς Εὐριπίδου, 6 — Τιμὴ φύλλου λεπτὰ 80.
- «ΕΣΠΕΡΟΣ». — Δεκαήμερος φιλολογικὴ καί κοινωνικὴ ἐφημερίς — Διευθυντής : Γιάννης Μπαρούνας — Ἐπι τῆς ὁλης : Βελ. Φρέρης — Σῦρος — Συνδρ. ἐτησία Δρχ. 30.
- «THE NEW ARMENIA». — Issued bi-monthly by «The new Armenia Publishing Company» — 949 Broadway — New York, N. Y.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΗΣ «ΜΟΥΣΑΣ»

- ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ : Ἡλιάδης καί Σῶμος (Λεωφ. Σωκράτους). — Χ. Πικαδάκης (Ὁδὸς Κολοκοτρώνη).
- ΣΥΡΟΣ : Φ. Κολοῦτᾶς.
- ΑΡΙΣΣΑ : Ἀδελφὸι Παπακωνσταντίνου.
- ΧΙΟΣ : Περικλῆς Ἰατρίδης (Ὁδὸς Μητροπόλεως).
- ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ : Γ. Βαφόπουλος (Ὁδὸς Ἀκρίτα 3).
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ : Π. Θ. Πικυλίδης (Βουλγαροκτόνου 1).
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ : Π. Λαζάρης (Boulevard Eski Bořboda, 94 - Galata).

- ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ : Χρυσάνθου καί Σαούλης (Boulevard Ramleh).
- ΜΕΣΣΟΛΟΓΓΙΟΝ : Σ. Ἀρβανίτης καί Σια.
- ΔΕΜΕΣΣΟΣ (ΚΥΠΡΟΣ) : Ἀριστείδης Κυριακίδης.
- ΠΡΕΒΕΖΑ : Νικόλ. Τσουτσάνης.
- ΑΡΓΟΣ : Θάνος Παναγιωτόπουλος.
- ΠΑΤΡΑΙ : Ἄγγελος Φέγγος καί Σια (Ἐρμού 56).
- ΙΩΑΝΝΙΝΑ : Δημ. Σιωμόπουλος.

ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΗΣ «ΜΟΥΣΑΣ»

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΤΟΥΣ
ΜΕ 200 ΠΥΚΝΩΤΥΠΩΜΕΝΑΣ ΔΙΣΤΗΛΟΥΣ ΣΕΛΙΔΑΣ ΕΚΑΣΤΟΣ,
ΠΛΗΡΕΙΣ ΕΚΛΕΚΤΗΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΗΣ ΥΛΗΣ
ΠΡΟΣ ΔΡ. 20 ΕΚΑΣΤΟΣ

Ἀποστέλλονται ἐλεύθεροι ταχυδρομικῶν τελῶν, εἰς τὸν ἐμβάζοντα τὸ ἀντίτιμον εἰς τὴν διευθύνσιν : Περιοδικὸν «Μοῦσα» — Κολοκοτρώνη 37 — Ἀθήνας.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Χ. ΓΑΝΙΑΡΗ & ΣΙΑΣ

3, Σοφοκλέους, 3 — ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΕΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΝ ΤΑ ΚΑΤΩΘΙ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ :

1) ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΒΟΥΤΥΡΑ : «Τὸ γκρέμισμα τῶν θεῶν»	Δρχ. 6
2) ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΥ : «Οἱ πρῶην ἄνθρωποι»	» 6
3) ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΛΣΤΟΗ : «Ἡ συζυγική εὐτυχία»	» 5
4) ΜΙΡ ΑΛΗ ΧΑΝΤΙΤ : «Στὴ χώρα τῶν ἐρώτων»	» 5

ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΝ — ΔΙΔΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ

ΔΡ. 35,000,000

ΟΛΙΚΑΙ ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ

ΔΡΑΧΜΑΙ

900,000,000